

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL

Majandusteaduskond

Ärikorralduse instituut

Ksenija Brusnigina

**EESTI MAJANDUSARVESTUSE ALASE KÕRGHARIDUSE
VASTAVUS TÖÖTURU OOTUSTELE**

Bakalaureusetöö

Õppekava TABB, peeriala majandusarvestus

Juhendaja: Monika Nikitina-Kalamäe, MA

Tallinn 2020

Deklareerin, et olen koostanud lõputöö iseseisvalt ja olen viidanud kõikidele töö koostamisel kasutatud teiste autorite töödele, olulistele seisukohtadele ja andmetele, ning ei ole esitanud sama tööd varasemalt ainepunktide saamiseks. Töö pikkuseks on 7668 sõna sissejuhatusest kuni kokkuvõtte lõpuni.

Ksenija Brusnigina

(allkiri, kuupäev)

Üliõpilase kood: 164453TABB

Üliõpilase e-posti aadress: k.brusnigina@gmail.com

Juhendaja: Monika Nikitina-Kalamäe, MA:

Töö vastab kehtivatele nõuetele

.....

(allkiri, kuupäev)

Kaitsmiskomisjoni esimees:

Lubatud kaitsmisele

.....

(nimi, allkiri, kuupäev)

SISUKORD

LÜHIKOKKUVÕTE	4
SISSEJUHATUS	5
1 MAJANDUSARVESTUSE ALANE HARIDUS EESTIS JA RAAMATUPIDAJA ROLL	7
1.1 Eesti üldkeskhariduse järgne haridussüsteem ja kutsequalifikatsiooniraamistik.....	7
1.2 Majandusarvestuse alase kõrghariduse omandamise võimalused Eestis.....	10
1.3 Raamatupidaja kutse reguleerimine Eestis ja majandusarvestusalaste kõrgharidusõppekavade vastavus raamatupidaja kutsestandardile.....	14
1.3.1 Raamatupidaja kutse saamine Eestis ja majandusarvestuse tüüpõpingukava	14
1.3.2 Vanemraamatupidaja ja juhtivraamatupidaja kutsestandardid ning nendes nõutud kõrgharidustaseme omandamise võimalused	17
1.4 Raamatupidaja roll	20
2 EESTI TÖÖTURU UURING RAAMATUPIDAJA AMETI LÕIKES	24
2.1 Uuringu meetodika ja valimi tutvustus.....	24
2.2 Uuringu tulemuste analüüs	26
2.2.1 Erialane taust	26
2.2.2 Isikuomadused	30
2.3 Järeldused ja ettepanekud	33
KOKKUVÕTE	36
SUMMARY	39
KASUTATUD ALLIKATE LOETELU	41
LISAD	44
Lisa 1. Kõrgharidusasutuste allikad.....	44
Lisa 2. Õppekavade sisu	45
Lisa 3. Hariduse ja töökogemuse nõuded töökuulutustes.....	51
Lisa 4. Erialaste teadmiste nõuded töökuulutustes	55
Lisa 5. Majandustarkvara tundmise nõuded töökuulutustes.....	58
Lisa 6. Raamatupidajalt nõutavad isikuomadused töökuulutustes	62
Lisa 7. Lihtlitsents	66

LÜHIKOKKUVÕTE

Töö pealkiri on: „Eesti majandusarvestuse alase kõrghariduse vastavus tööturu ootustele“.

Bakalaureusetöö eesmärk on välja selgitada, kas Eesti kõrgharidussüsteem pakub majandusarvestuse eriala üliõpilastele piisavalt põhjalikku väljaõpet. Uuritakse, millised nõuded esitavad tööandjad raamatupidajale aastal 2019, ning tuuakse välja vajalikud teadmised ja isikuomadused tööks raamatupidajana tööandjate hinnangul. Samuti antakse ülevaade majandusarvestusele spetsialiseerumist pakutavatest õppekavadest, tuues välja nende eelised ja puudused.

Bakalaureusetöö eesmärgi saavutamiseks analüüsitakse kahe kuu jooksul (oktoober-november 2019.) ilmunud töökuulutusi, kus otsitakse majandusarvestusalal pädevaid spetsialiste.

Analüüsi käigus selgus, et tänapäeval hindavad tööandjad rohkem töökogemust kui kõrgharidust. Selleks, et raamatupidajana tööd teha on kohustuslik samuti vastava hariduse olemasolu. Kõrgelt on hinnatud teadmised finantsarvestusest ja maksundusest, samuti sobivad isikuomadused. Raamatupidaja olulisemad isikuomadused on tööandjate hinnangul täpsus ja korrektsus; ausus ja usaldusväärsus ning koostöövõime ja suhtlemisvalmidus.

Võtmesõnad: raamatupidamine, majandusarvestus, kõrgharidus, raamatupidaja roll, kutsestandard, tööturg

SISSEJUHATUS

Eesti tööturg on olukorras, kus mõnedel erialadel on spetsialistide puudus. Igapäev laaditakse CV Keskus keskkonda üles palju töökuulutusi, aga ei leita vajalikku kompetentsusega töötajaid. Kompetentsuse all mõeldakse sügavaid teadmisi teatud valdkonnas, praktilisi oskusi ning oskust arenevas keskkonnas juurde õppida. Teadmiste saamiseks on hulk võimalusi ja üks neist on haridus vastaval alal. Valik on lai ning õppur teeb valiku vastavalt oma vajadustele ja oskustele, olgu selleks kõrgharidus, kutseharidus, koolitused või iseseisev õpe. Siinses bakalaureusetöös vaatleb autor eeskätt kõrghariduse tasandit.

Eesti haridussüsteem areneb pidevalt, et pakkuda spetsialistide väljaõppeks parimaid lahendusi. Seadusi muudetakse või võetakse vastu uusi. Töökeskkond pakub uusi proovikivisid. Selleks, et õpet ajakohastada, peavad õppeasutused oma õppekavu pidevalt muutma. Viimasel kolmel aastal (2017-2019) on Tallinna Tehnikaülikooli äriduse õppekava, milles on ka spetsialiseerumine majandusarvestusele, muutunud kaks korda. See näitab, et tööturul esitatavad nõuded on pidevas arengus. Eelnimetatud asjaolud panevad mõtlema, milline oleks parim õppekava, mis täidaks nii tööturu kui ka haridussüsteemi ootusi.

Autori arvates on teema aktuaalne, kuna igal aastal lõpetab ainuüksi Tallinna Tehnikaülikoolis majandusarvestuse õppe hulk üliõpilasi, kes potentsiaalselt sisenevad tööturule. On väga oluline, et vilistlasel oleks teadmised ja oskused, mis tagaksid talle töökoha, mis vastaks tema ootustele. Tööturul hinnatakse töökogemust kõrgemini kui haridust, seetõttu peab pakutav haridus andma unikaalseid teadmisi, mida tööandja hindaks. Haridusel ja tööturul on väga tihe side, kuna kõrghariduse kvaliteet tagab tööturu efektiivsuse ja riigi majandusliku kasvu.

Bakalaureusetöö eesmärk on välja selgitada, kas Eesti kõrgharidussüsteem pakub majandusarvestuse eriala üliõpilasele piisavalt põhjaliku väljaõpet. Uuritakse, millised nõuded esitavad tööandjad raamatupidajale aastal 2019, ning tuuakse välja vajalikud teadmised ja isikuomadused tööks raamatupidajana tööandjate hinnangul. Samuti antakse ülevaade majandusarvestusele spetsialiseerumist pakkuvatest õppekavadest, tuues välja nende eelised ja puudused. Bakalaureusetöö eesmärgi saavutamiseks analüüsitakse kahe kuu jooksul (oktoober -

november 2019) ilmunud töökuulutusi, kus otsitakse majandusarvestusalal pädevaid spetsialiste. Meetodi valikut mõjutas autori isiklik kogemus. Hiljuti populaarsemaks tööotsimise kanaliks osutusid IT-lahendused, see tõttu otsustas autor analüüsida just sellist väljundit, millega kõik tööotsijad puutuvad kokku tihedamini, ehk töökuulutusi ning teha järeldused nende alusel.

Bakalaureusetöö koosneb kahest osast. Esimene peatükk koondab endas majandusarvestuse alast haridust Eestis ja raamatupidaja rolli. Anntakse ülevaade Eesti üldkeskharidusele järgnevast haridussüsteemist, tutvustatakse ning kirjeldatakse kutsevalifikatsiooniraamistikku. Seejärel lahkab autor põhjalikumalt Eestis pakutavat majandusarvestusalast kõrgharidust ja Eestis kehtivat kutsestandardit. Hinnatakse raamatupidaja rolli ettevõttes ning analüüsitakse õppekavu ja nende kooskõla kutsestandarditega.

Töö teine peatükk tutvustab uuringu metoodikat. Antakse igakülgne ülevaade töökuulutustes esitatud nõuetest. Analüüsitakse tööandja vajadusi ning tuuakse välja olulisemad otsitavaid kompetentsid. Peatüki lõpus esitab autor oma järeldused ja ettepanekud.

Bakalaureusetöö valmimise eest tänab autor juhendajat Monika Nikitina-Kalamäed.

1 MAJANDUSARVESTUSE ALANE HARIDUS EESTIS JA RAAMATUPIDAJA ROLL

1.1 Eesti üldkeskhariduse järgne haridussüsteem ja kutsevalifikatsiooniraamistik

Haridus on eesti keele seletava sõnaraamatu järgi „kooli(de)s või iseõppimise teel omandatud teadmised, oskused ja vilumused“ (2019). Eesti haridusseadus sätestab, et „haridus on õppeprogrammidega ettenähtud teadmiste, oskuste, vilumuste, väärtuste ja käitumisharjumiste süsteem, mida ühiskond tunnustab ning mille omandatust ta kontrollib“. (HaS § 2) Teadmiste omandamine on elu lahutamatu osa, elu esimestest sammudest õpitakse erinevaid tegevusi, saadakse juurde teadmisi ning rakendatakse neid igapäevaselt. Õppimisest tuleneb areng ning kujunevad väärtused. Kasvades vajab inimene rohkem teadmisi, et eluga hakkama saada ning riik eeldab, et iga isik kasvatab riigi heaolu ning SKPd. Eesti haridussüsteem põhineb kolmel põhiväärtusel. Esimeseks on vastutus, st inimene mõistab, et tema haridus on tema enda valik ja vastutus. Riik annab võimaluse, aga inimene ise otsustab, kas võtta väljakutse vastu või mitte. Teiseks on vajadused ehk õpe üldjuhul lähtub õppijate huvidest ja vajadustest, võttes arvesse ka tööturu vajadusi. See väärtus põhjendab õppekavade pidevat muutmist, et need oleksid ajakohased. Kolmandaks on võimalused ehk Eesti haridussüsteem tagab, et pakutavad õppevõimalused on tänapäevased ja arvestavad õppijate erivajadusi. (Alus-, põhi- ja keskharidus) Kokkuvõttes võib väita, et teadmised on inimese eelis ja valik, riik enda poolt tagab teadmiste saamiseks toetava keskkonna, aga teadmiste omandamine on inimese enda vastutus.

Põhiharidus on Eestis kohustuslik, seevastu üldkeskharidus on vabatahtlik ning selle omandamine tagab õiguse jätkata õpinguid kõrghariduse tasemel. Üldkeskhariduse eesmärk on kasvatada teadlikke küpseid kodanikke, kes on leidnud huvipõhise valdkonna, milles jätkata oma edasist haridusteed. Üldkeskhariduse programmid koondavad endasse mitmekesised ained ning tänu sellele on üldkeskharidusega isik on laia silmaringiga, loov ja omab teadmistega paljudes valdkondades. (*Ibid.*) Kuna Eesti õppeasutustes õpitakse sarnaste õppekavade järgi, annab see igale õppijale ellu astumisel võrdsed võimalused. Üldkeskharidus on eeldus kõrghariduse

omandamiseks, aga kõrgkoolidel on õigus kehtestada vastuvõtu tingimused. Alates 2002/2003. õppeaastast järgib kõrgharidussüsteem Euroopa kõrgharidusruumi *bachelor-master-PhD*-mudelit ning on kolmeastmeline. Kõrghariduse omandamine toimub ülikoolis rakenduskõrgharidus-, bakalaureuse-, magistri- ja doktoriõppes. Rakenduskõrgharidusõpe võib toimuda ka rakenduskõrgkoolis või mõnes kutseõppeasutuses. (Kõrgharidus) Õppeastmete jagunemine on toodud joonisel 1.

Joonis 1. Haridustasemete jaotus Eestis

Allikas: Kõrgharidus (2019)

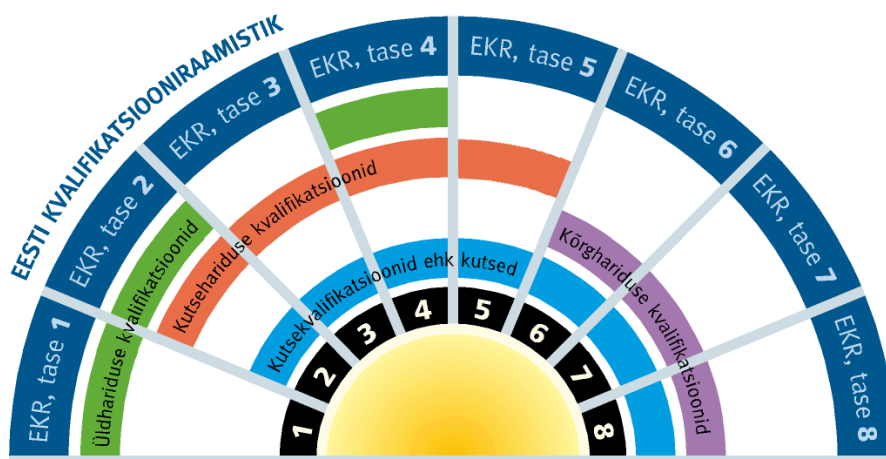
Kõrghariduse esimese astme õpped on bakalaureuse- ja rakenduskõrgharidusõpe (edaspidi koos kõrghariduse esimese astme õpe) ning nende nominaalkestus on 3-4 aastat. Õppemaht on 180-240 Euroopa ainepunktisüsteemi ainepunkti (edaspidi EAP). Bakalaureuseõppe eesmärk on omandada eriala alusteadmised ja -oskused ning süvendada üldhariduslike teadmisi. Nii bakalaureusekraad kui ka rakenduskõrghariduse lõputunnistus võimaldavad jätkata õpinguid magistriõppes. Peamine erinevus bakalaureusekraadi ja rakenduskõrghariduse vahel on praktilise osa osakaal. Rakenduskõrghariduse õppekava peab sisaldama vähemalt 15% ulatuses praktika. Bakalaureuseõppe praktika maht ei ole kindlaks määratud, seega kui õppima asudes on soov kindla kutse omandamiseks ja praktiliste teadmiste rakendamiseks, tuleb valida rakenduskõrgharidus. Juhul kui soovitakse omandada laialdased valdkonna teadmised põhirõhuga akadeemilistele teadmistele ja karjäärile, siis tuleb valida bakalaureuseõpe. Kõrgharidusõpe on Eestis riigikeele põhine, aga kuna teadus on laias mõttes rahvusvaheline, siis kasutusel on inglisekeelsed materjalid. (Kibbermann, 2018) Eesti ülikoolid on tuntud selle

poolest, et kaasavad oma teadustööle õppejõude ja eksperte naaberriikidest, tihti Soomest. (Hijlkema, 2009)

Omandatud bakalaureuse- või rakenduskõrgharidusega saab õiguse jätkata õpet magistritasemel. Magistriõpe on kõrghariduse teise astme õpe, mille kestel süvendatakse erialateadmisi ja oskusi ning omandatakse vajalikke teadmisi ja oskusi iseseisvaks tööks ja doktoriõppes õpingute jätkamiseks. Õppe kestus on üldjuhul kaks aastat ja maht on 60-120 EAP sõltuvalt programmist. Lõpetaja saab diplomi õppekava täitmise ja magistrikraadi saamise kohta, mis annab õiguse kandideerida doktoriõppesse. Integreeritud bakalaureuse- ja magistriõpe sisaldab nii alus- kui ka süvendatud spetsialiseerumisteadmisi, sellisel kaval õpivad näiteks arstid. (Kõrgharidus)

Doktoriõpe on kolmas ning viimane kõrgharidusastme õpe, mille eesmärk on iseseisvaks teadus-, arendus- või kutsealaseks loometöök vajalike teadmiste ja oskuste omandamine. Doktoriõppe nominaalkestus on 3-4 aastat. Õppe lõpetajale antakse diplom õppekava täitmise ja doktorikraadi saamise kohta. Doktorikraad on teaduskraad, mille saamiseks koostatakse ja kaitsakse doktoritöö ehk iseseisev teaduslik uurimus või loometöö. (Kõrgharidusstandard §d 4-6)

Kõik formaalhariduslikud ning kutse kvalifikatsioonid on koondatud Eesti kvalifikatsiooniraamistikku, mis on välja toodud joonisel 2.

Joonis 2. Eesti Kvalifikatsiooniraamistik

Allikas: Kvalifikatsiooniraamistik (2019)

Eesti kvalifikatsiooniraamistiku (EKR) loomine algas 2005. aastal, kui haridus- ja teadusministri moodustatud töörühm esitas ettepaneku luua kaheksa tasemega ja kõike hõlmav riiklik kvalifikatsiooniraamistik. Ettepanekut toetasid tööandjate ja töötajate organisatsioonid, Eesti

Kaubandus-Tööstuskoda, Sotsiaalministeerium ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium. (KutS § 7) EKR hõlmab endas kaheksa taset, mis omakord jagunevad üldhariduse kvalifikatsioonideks, kutseharidusekvalifikatsioonideks, kutsekvalifikatsioonideks ehk kutseteks ning kõrgharidusekvalifikatsioonideks. „Eesti kvalifikatsiooniraamistik koosneb neljast alaraamistikust, millest igäühe õpiväljundid on tasemeti kirjeldatud (Kvalifikatsiooniraamistik):

- üldhariduse kvalifikatsioonide õpiväljundeid kirjeldavad põhikooli ja gümnaasiumi riiklikud õppekavad;
- kutsehariduse õpiväljundid on kirjeldatud kutseharidusstandardis;
- kõrghariduse tasemete (rakenduskõrghariduse, bakalaureuseõppe, magistriõppe ja doktoriõppe) õpiväljundeid kirjeldab kõrgharidusstandard;
- kutsekvalifikatsioonide ehk kutsete kompetentsusnõuded on kirjeldatud kutsestandardites.“

Kvalifikatsiooniraamistiku tasemete kirjeldused määratlevad haridussüsteemi õpitulemuste ja kutsete süsteemi kutsetasemete üldnõuded. 1.-4. tase hõlmavad endas üldhariduse kvalifikatsioone. 4. taseme läbimist kinnitab gümnaasiumi lõputunnistus, kutsehariduse lõputunnistus või 4. taseme kutseõppe tunnistus. 5. taseme kirjelduses on esile toodud, et inimesel on töö- või õppesuunaalased põhjalikud, spetsialiseeritud, fakti- ja teooriateadmised ning ta on teadlik oma teadmiste piiridest. 2.-5. tase moodustavad kutsehariduse kvalifikatsioonid. Tasemed 2.- 8 moodustavad endast kutsed ning tasemed 6.- 8 vastavad kõrghariduse kvalifikatsioonidele. Iga taseme kirjeldusega saab tutvuda Kutsestandardi lisa 1. (KutS lisa1)

1.2 Majandusarvestuse alase kõrghariduse omandamise võimalused Eestis

Majandusarvestuse alasel õppel Eestis on võrdlemisi lühikene ajalugu ehk siis alla saja aasta. Eelkõige majandusarvestuse alast haridust sai aastatel 1918–1940 omandada mitmetes Eesti kaubanduskoolides. Aastal 1936 asutati Tartu Ülikoolis majandusarvestuse õppetool. Aastal 1940 sai Eesti Nõukogude Liidu (edaspidi NSVL) osaks ning võttis kasutusele NSVLi arvestussüsteemid ja majandusarvestuse õppekava. Alles pärast Eesti taasiseseisvumist aastal 1991 tekkis võimalus arendada oma õppekava, mis oleks sobilik Eesti turule. (Alver, Alver, 2014) Kõrgharidus on üks näitajatest, mis võib tagada inimese heaolu. Haridustase, eriti kõrgharidus näitab inimese tahet ennast arendada. (Viera, Viera, 2014) Eurostati andmetel oli Euroopa Liidus aastal 2018 kõrgharidusega töötuid ainult 3,9% kõrgharitutest. Töötuid keskharidusega inimesed moodustavad 12,5% Euroopa Liidu keskharidusega elanikkonnast.

Eestis on keskharidusega töötute inimeste osatähtsus on 8,4% ning kõrgharidusega töötuid on 3,6%. Siit saab järeldada, mida kõrgem on haridustase, seda väiksem on tõenäosus töötuks jääda. (Eurostat, 2018)

1. septembri 2019 seisuga tegutseb Eestis 19 kõrgkooli, mis pakuvad kõrghariduse omandamise võimalust. Majandusarvestuse alast kõrgharidust on võimalik omandada: Tallinna Tehnikaülikoolis (edaspidi TalTech); Eesti Maaülikoolis (edaspidi EMÜ); Tallinna Tehnikakõrgkoolis (edaspidi TKTK) ja Estonian Business Schoolis (edaspidi EBS).

Tallinna Tehnikaülikoolis saab spetsialiseeruda majandusarvestusele bakalaureuseõppe tasemel ärianduse õppekava raames. Sellel õppekaval toimub töö päevasel ajal ning õpe on eestikeelne. Täiskoormusega õppides läbitakse õppekava 3 aasta jooksul tasuta. Vastuvõtt on lävendipõhine ja vastuvõtutingimused on järgmised: matemaatika ja eesti keele riigieksamite tulemused vähemalt 60 punkti. Bakalaureusekraad saavutatakse pärast edukat praktika läbimist (kestus vähemalt üks kuu) ning lõputöö kaitsmist. (Ärianduse õppekava) Lisaks sellele on TalTechis inglisekeelne õppekava „*International Business Administration*“, mis on loodud ärianduse õppekava alusel. Õpe kestab samuti 3 aastat ning toimub päevasel ajal. Sisseastumiseks tuleb esitada inglise keele B2 taset tõendav tunnistus ning ka eelmise õppeastme läbimise tunnistus. Iga riigi jaoks kehtestatakse sisseastumiseks omad reeglid ning nendega saab tutvuda TalTechi õppekavade leheküljel. (International Business Administration õppekava) Magistrikraadi saab omandada õppekaval „Äriandus ja majandusarvestus“. Õppekava on eestikeelne ning loengud toimuvad õhtusel ajal. Täiskoormusel õppides on õpe tasuta ja kestab 2 aastat. Vastuvõtt on samuti lävendipõhine. Kandideerijal peab olema bakalaureusekraad või rakenduskõrgharidus või kutsekõrgharidus ja sooritada tuleb sisseastumistest. Viimane koondab endas küsimusi viiest valdkonnast: rahandusest, arvestusest, majandusteooriast, ettevõtlusest ning juhtimisest ja turundusest. Õppekoht on tagatud, kui testi tulemus on vähemalt 50%. (Ärianduse ja majandusarvestuse õppekava)

Eesti Maaülikool võimaldab õppida majandusarvestust bakalaureusõppe õppekaval „Maamajanduslik ettevõtlus ja finantsjuhtimine“. Õppida saab nii päeva- kui ka sessiooniõppes ning eesti keeles. Täiskoormusel õppides on õpe tasuta ja kestab 3 aastat. Sessiooniõpe toimub kord kuus neljapäevast pühapäevani ning iseseisva töö maht on suurem. Vastuvõtu tagavad samas proportsioonis keskharidust tõendava dokumendi keskmine hinne, kitsa matemaatika ja eesti keele riigieksamite tulemused (10 punkti iga eksami eest) ja keskmine hinne (10 punkti). (Maamajanduslik ettevõtlus ja finantsjuhtimine õppekava) Lõpetaja saab bakalaureusekraadi.

Magistriõpet saab jätkata õppekaval „Majandusarvestus ja finantsjuhtimine“ õppekaval. Majandusarvestuse ja finantsjuhtimise eestikeelne magistriõpe toimub sessioonõppe vormis ning kestab 2 aastat. Vastuvõtu aluseks on eelmise õppeastme kaalutud keskmine hinne ning lõputöö hinne. Lõpetaja omandab magistrikraadi. (Majandusarvestuse ja finantsjuhtimise õppekava)

Tallinna Tehnikakõrgkoolis on võimalik läbida vanemraamatupidaja, taseme 6 kutsestandardil põhineva 3aastase bakalaureuseõppe õppekava „Majandusarvestus“. Õppemahust 35 EAPd on erialane praktika. Valida saab kas päevase- või tsükliõppe ning õpe on eestikeelne. Vastuvõtt toimub paremusjärjestuse alusel lähtuvalt keskharidust tõendava dokumendi kaalutud keskmisest hindest (keskmine hinne korrutatakse 4ga) ning vastuvõtukatse punktidest. Vastuvõtukatse koosneb kirjalikust testist ja vestlusest. Iga täidetud tingimus annab 20 punkti. Lisaks peab kandidaat tõestama, et tema eesti keele valdamise tase on vähemalt B2, juhul kui keskharidus ei ole omandatud eesti keeles. Lõpetaja saab bakalaureusekraadi. (Majandusarvestuse õppekava, 2019)

Estonian Business School on eraülikool, kus saab õppida õppekaval „Rahvusvaheline ärijuhtimine“ ning spetsialiseeruda rahandusele ja majandusarvestusele. Õppida saab kahes õppevormis: päeva- või sessioonõppes. Päevase õppe puhul toimub õppetöö esmaspäevast reedeni ajavahemikus 8.30-17.15 ning nominaalkestus on 3 aastat. Sessioonõppe puhul toimuvad õpingud kaks korda nädalas ajavahemikus 15.45-20.45 ning nominaalkestus on 3,5 aastat.. Vastuvõtt toimub sisseastumiskatsete ja riigieksamite põhjal. Nõutud on inglise keele riigieksami vähemalt 70-punktiline või B2-tasemele vastav rahvusvaheliselt tunnustatud testi tulemus (IELTS, TOEFL, jne) ja matemaatika kitsa eksami tulemus vähemalt 40 punkti või laia eksami tulemus vähemalt 30 punkti. Õpe on tasuline ning õppe alustamiseks tuleb maksta esimese semestri tasu. Semestri tasu päevaõppes on 2200 eurot ning sessiooniõppes 1925 eurot, kui summa tasutakse ühes osas. (Rahvusvaheline ärijuhtimine)

Ülevaate kõrgharidust pakkuvatest õppeasutustest ja nende õppevõimalustest annab tabel 1.

Tabel 1. Õppekavade ülevaade

Asutuse nimetus	Õppekava	Kraad	Õppekeel	Õppevorm	Sisseastumistingimused
Avalik-õiguslikud ülikoolid:					
Tallinna Tehnikaülikool	ärindus	bakalaureus	eesti	statsionaarne: päevaõpe	lävendipõhine vastuvõtt, riigieksamite tulemused
Tallinna Tehnikaülikool	<i>international business administration</i>	bakalaureus	inglise	statsionaarne: päevaõpe	inglise keele B2 taset tõendav tunnistus, eelmise õppeastme läbimise tunnistus. Lisaks iga riigi jaoks on omi sisseastumistingimusi
Tallinna Tehnika-ülikool	äriahandus ja majandusarvestus	magister	eesti	statsionaarne: õhtuõpe	sisseastumiskatse tulemused
Eesti Maaülikool	maamajanduslik ettevõtlus ja finantsjuhtimine	bakalaureus	eesti	statsionaarne: päeva- või sessioonõpe	keskharidust tõendava dokumendi keskmine hinne, kitsa matemaatika ja eesti keele riigieksamite tulemused
Eesti Maaülikool	majandusarvestus ja finantsjuhtimine	magister	eesti	sessioonõpe	eelmise õppeastme kaalutud keskmine hinne ning lõputöö hinne
Eraülikoolid:					
Estonian Business School	rahvusvaheline ärijuhtimine	bakalaureus	inglise	statsionaarne: päeva- või sessiooniõpe	riigieksamite tulemused: inglise keele riigieksami vähemalt 70 p või B2 tasemele vastav rahvusvaheliselt tunnustatud testi tulemus ja matemaatika kitsa eksami tulemus vähemalt 40 p või laia eksami tulemus vähemalt 30 p; ning sisseastumiskatsete tulemused
Riigi rakenduskõrgkoolid:					
Tallinna Tehnikakõrgkool	majandusarvestus	bakalaureus	eesti	statsionaarne: päeva- või tsükliõpe	paremusjärjestuse alusel lähtuvalt kaalutud keskmisest hindest keskharidust tõendava dokumendi alusel (keskmine hinne korrutatakse 4ga) ning vastuvõttu katse punktidest

Allikas: Autori koostatud, lisa 1 välja toodud allikate alusel

Kõikide õppeasutuste bakalaureuse programmi nominaalkestus on 3-3,5 aastat ning maht on 180 EAP, mis on kõrgharidusseaduses sätestatud miinimummaht. (KHaS § 5) Magistriõpe kestab tavaliselt 2 aastat ning maht on 120 EAP. Kohustuslik osa õppeprogrammist on praktika ja lõputöö, nende mahud on määratud õppekavas. Kõikide õppeasutuste õppekavad sisaldavad majandusteooriat, ettevõtluse alused, majandusmatemaatikat ja -statistikat, rahandust ning organisatsioonikäitumist.

1.3 Raamatupidaja kutse reguleerimine Eestis ja majandusarvestusalaste kõrgharidusõppekavade vastavus raamatupidaja kutsestandardile

1.3.1 Raamatupidaja kutse saamine Eestis ja majandusarvestuse tüüpõpingukava

Kõiki kutseid reguleerib Eesti Kutsekoda. Kutsekoda loodi 2001. aasta augustis, et jätkata Eesti Kaubandus-Tööstuskoja poolt 1997. aastal alustatud kutsesüsteemi loomist. Kutsekoja asutajad on Eesti Kaubandus-Tööstuskoda, Eesti Töötajate Keskkliit, Sotsiaalministeerium, Teenistujate Ametiliitude Organisatsioon TALO ning Eesti Ametiühingute Keskkliit. Kutsekoja nõukokku kuulub lisaks asutajatele ka Haridus- ja Teadusministeeriumi esindaja. Kutsekoda tegutseb Haridus- ja Teadusministeeriumiga sõlmitud halduslepingu alusel. Kutsekoda korraldab kutsestandardite koostamist ja koordineerib kutseeksamite korraldamist. Kutsekoja tegevuse eesmärk on aidata kaasa ühtse ja korrastatud kutsesüsteemi loomisele ja arendamisele kaasaaitamine ning luua eeldused Eesti töötajate kvalifikatsiooni võrreldavuse ja teiste riikide poolt tunnustamise saavutamiseks. (Kutsekoja tutvustus) Kutsekoja peamine tegevus on kutsestandardite loomine ning nende uuendamine vastavalt vajadusele. Kutsestandard on dokument, mis kirjeldab kutsetegevust ning vastaval kutsel tegutsemiseks vajalikku kompetentsust ehk töö edukaks tegemiseks vajalike oskuste, teadmiste ja hoiakute kogumit. „Kutsestandard on (Kutsestandardid):

- aluseks tööturu nõudmistele vastavate õppekavade, koolituskavade koostamisel ja kompetentsuse hindamisel;
- abiks töötajale ametite kirjeldamisel-tutvustamisel, töötajate värbamisel, ametijuhendite koostamisel, töötajate kutsenõuete määratlemisel, koolituse planeerimisel;
- abiks töötajale, kes soovib saada selgust olemasolevate ja puuduvate oskuste vahel, annab võimaluse planeerida oma arengut ja karjääri ning loob aluse elukestavale õppimisele;

- abiks koolitajale, õppurile, lapsevanemale, nõustajale ja teistele info hankimisel selle kohta, millist töötajat tööturul vajatakse; aluseks kutsetunnistuste rahvusvahelisel võrdlemisel.“

Raamatupidaja kutse tasemed on reguleeritud kolme standardiga. Raamatupidaja kutset reguleerivad standardid jõustusid 19.06.2017 ning kehtivad järgmise viie aasta jooksul ehk kuni 18.06.2022. Raamatupidaja kutse andmise õigus on ainult Eesti Raamatupidajate Kogul ning kutse saamine toimub kolmes etapis. Esiteks, tuleb täita kutsetaotlamise eeltingimused ja esitada dokumendid. (Hetkel kehtivad raamatupidaja kutsestandardid)

Raamatupidaja kutse taseme 5 taotlemiseks eeltingimused on järgmised (Eesti Raamatupidajate Kogu kutse andmise kord raamatupidamise kutsetele):

- koolilõpetajal erialase kutsehariduse täismahus tasemeõppe õppekava läbimine; või
- töömaailmast tulijal keskharidus, läbitud erialane täiendkoolitus ja saadud eelnev töökogemus raamatupidajana või
- töömaailmast tulijal erialane kutseharidus ja eelnev töökogemus raamatupidajana.

Vanemraamatupidaja kutse taseme 6 taotlemise eeltingimused on (*Ibid.*) järgmised:

- eelnevalt väljastatud raamatupidaja kutse tase 5 kutse ning erialane töökogemus vähemalt 3 aastat alates 5. taseme kutse saamisest või
- erialane kutseharidus, läbitud täienduskoolitused ning erialane töökogemus vähemalt 4 aastat või
- keskharidus, läbitud täienduskoolitused ning erialane töökogemus vähemalt 10 aastat või bakalaureuse kraad või sellega võrdsustatud haridus või
- rakenduskõrgharidus ja soovitatavalt 2-aastane erialane töökogemus.

Juhtivraamatupidaja kutse taseme 7 taotlemise eeltingimused on (*Ibid.*) järgmised:

- eelnevalt väljastatud vanemraamatupidaja kutse tase 6 kutse, vähemalt 6 aastane erialane töökogemus ja hiljuti (kuni 2 aasta jooksul) läbitud vähemalt 60 akadeemilise tundi pikkune erialane täienduskoolitus või
- magistrikraad või sellega võrdsustatud haridus, erialane töökogemus vähemalt 5 aastat ning hiljuti (kuni 2 aastat jooksul) läbitud vähemalt 40 akadeemilise tundi mahune erialane täienduskoolitus

Iga kutse saamiseks peab esitama avalduse ja oma haridust, töökogemust jne tõendavad dokumendid ning kutsealase kompetentsuse enesehinnangu. Teine etapp on kompetentside hindamine. Hindamismeetodid on kirjalikud ülesanded või testid; töömapp ja/või simulatsioon (spetsiifilist reaalselt olukorda jäljendav ülesanne e-keskkonnas). Kutseandmine kuulutatakse välja Eesti Raamatupidajate Kogu veebileheküljel ning katsed toimuvad kevadel ja sügisel.

Kolmas etapp on kutseandmise otsustamine üle ja kutsetunnistuste väljastamine. Kutsetunnistuse kehtivusaja alguse otsustab kutsekomisjon. Raamatupidaja taseme 5 kutsetunnistus on tähtajatu. Vanemraamatupidaja ja juhtivraamatupidaja kutsetunnistused kehtivad viis aastat. Kutsetunnistuse taotlemine läbi Eesti Raamatupidajate Kogu kaudu on tasuline. (*Ibid.*)

Esimene standard on raamatupidaja, mis vastab EKRI tasemele 5. Selle kutsestandardi alusel koostatakse kutseharidusasutuste raamatupidamisalane õppekava. 5. taseme raamatupidajal on teadmised majandusteooriast, organisatsiooni käitumisest, ettevõtlusest, rahandusest, andmekaitsest ning majandusmatemaatikast ja -statistikast. 5. taseme raamatupidaja tegeleb finants- ja maksuarvestusega, finantsaruannete analüüsiga ning kulu- ja eelarvestusega. Tema peamised tegevused on põhiliselt seotud igapäevase raamatupidamise tööga, maksudeklaratsioonide täitmisega, statistiliste aruannete koostamisega. Kehtival kutsestandardil on kolmas versioon ning uuendamine oli tingitud eelmise kutsestandardi aegumisest. Kolmandas versioonis on raamatupidaja taseme 5 kutsestandardi nõudeid uuendatud ja täiendatud, et vastata praeguse tööturule nõutele. (Kutsestandard raamatupidaja, tase 5, 2017) Kuna raamatupidaja kvalifikatsioon vastab tasemele 5, mis on kutsekvalifikatsioon EKRI järgi, sellepärast ei vasta see kõrgharidus tasemele, mistõttu siinse töö raames seda standardit põhjalikult ei käsitleta.

Neli kõrgkooli pakuvad majandusarvestus alast õpet. Lisas 2 on väljatoodud koondtabel, kus on esitatud kõik õppeained, mis läbitakse igas õppeasutuses majandusarvestusalase õppe käigus. Selle tabeli alusel koostas autor tüüpõpingukava ja tüüpainete nimekirja, mis läbitakse õppe raames. Iga õppekava hõlmas endas järgmisi õppeaineid (nimetused võisid erineda, aga sisu on sama): ettevõtluse alused, andmetöötlus või IT, turundus, maksundus, finantsarvestus, juhtimisarvestus, mikro- ja makroökonomika, rahandus, õigus, kvalitatiivsed ja kvantitatiivsed uurimismeetodid, majandusmatemaatika ja -statistika, majanduspoliitika, rahvusvaheline äri ja eetika, majandusteooria ning eneseväljenduse oskuste ained. Nende ainete kombinatsioon moodustab majandusarvestusalase tüüpõpingukava tuuma, millele lisatakse õppeasutuse valikul valikaineid, näiteks võõrkeeled, personaaltöö, sotsioloogia jne.

Kutsestandard on vahend, mis annab õppijale arusaama omandatud haridusest ning tulevastest karjäärivõimalustest. Noor inimene, kes on valinud endale kutse, saab juba kooliajal planeerida oma karjääri ja valida arengutee. Kuna raamatupidaja kutse on 5. taseme kutse, siis peab raamatupidajaks saada soovival isikul esiteks olema 4. tase ehk ta peab olema lõpetanud kutseharidusasutuse või gümnaasiumi. Bakalaureusekraad majandusarvestuses või rakenduskõrgharidus samas valdkonnas annab õiguse sooritada kutseksam vanemraamatupidaja

tasemele, mis vastab tasemele 6. Juhtivraamatupidaja oskused ja teadmised peavad vastama 7. taseme kvalifikatsioonile. Kutsestandardite tundmine tagab tööturul eelise ning annab ülevaate isiku teadmistest ja omandatud oskustest.

1.3.2 Vanemraamatupidaja ja juhtivraamatupidaja kutsestandardid ning nendes nõutud kõrgharidustaseme omandamise võimalused

6. taseme raamatupidaja ehk vanemraamatupidaja kutsestandard sätestab, et nimetatud tasemel raamatupidaja kaasab oma tegevuses ettevõtte teisi üksusi, tervikuna mõistab äriprotsesse tervikuna ja suudab seetõttu suhelda erinevate inimestega, anda konstruktiivset kriitikat, tegutseda mitmekultuurilises keskkonnas ning on teadlik oma vastutusest. 6. taseme vanemraamatupidaja tegeleb finants-, juhtimis- ja maksuarvestusega, finantsaruannete analüüsiga ning kulu- ja eelarvestusega. Lisaks sellele on 6. taseme raamatupidajal kõiki 5. taseme raamatupidaja kutsestandardis nõutud teadmised, mida on eespool juba käsitletud. Tema põhilised tööülesanded on seotud igapäevase raamatupidamise tööga, eelarvete ja finantsaruannete ettevalmistamise ja koostamisega, finantstegevuse analüüsimisega ning arvestusalase nõustamisega. Vanemraamatupidaja töö eeldab isiklikku vastutust ja iseseisvust ning vajaduse korral teiste meeskonnaliikmete kontrollimist ja juhendamist. Vanemraamatupidaja planeerib oma tööd ja aega, on täpne ja kohusetundlik ning hea suhtleja. Selle taseme raamatupidaja hoiab ennast pidavalt kursis erialase kirjanduse ja õigusaktidega. Lisaks kasutab ta töös erialaseid tarkvaralahendusi. (Kutsestandard vanemraamatupidaja tase 6, 2017)

6. taseme raamatupidaja teadmised vastavad bakalaureuse- või rakenduskõrghariduse teadmiste tasemele. Alltoodud tabelis 2 on välja toodud vanemraamatupidaja kutsestandardis nõutud üldteadmiste valdkonnad ning nende käsitus igas õppekavas, autori poolt on lisatud majandustarkvara õppe ained, kuna tarkvarade kasutus on samamoodi oluline oskus.

Tabel 2. Õppekavade moodulite võrdlus vanemraamatupidaja taseme 6 kutsestandardis nõutud kvalifikatsioonidega

Õppekava /vanemraamatupidaja, tasemes 6 kirjeldatud kompetentsid	TalTech ärindus	EMÜ maamajanduslik ettevõtlus ja finantsjuhtimine	TKTK majandusarvestus	EBS rahvusvaheline ärijuhtimine
Majandusteooria	X	X	X	X
Ettevõtluse alused	X	X	X	X
Organisatsioonikäitumine ja -juhtimine	X	X	X	X
Ettevõtte rahandus	X	X	X	X*
Majandusmatemaatika ja - statistika	X	X	X	X
Meeskonnatöö alused	X	X	X*	X
Riskijuhtimine	–	X	X	–
Andmekaitse	X	–	X	–
Majandustarkvarad	X	–	X	–

Allikas: Autori koostatud, vanemraamatupidaja, tase 6 kutsestandardi ning lisa 2 alusel

Märkused: X – ained on õppekavas kohustuslik, X* - aine on valikõppes

Majandusteooria all mõeldakse mikro- ja makroökonomika läbimist, seda käsitletakse kõigis neljas õppekavas. Samamoodi sisaldavad kõik õppekavad sisaldavad ained ettevõtluse aluseid, organisatsioonikäitumist ja -juhtimisist ning majandusmatemaatikat ja -statistikat. Rahandus kohustuslikku õppe raames on kolmes õppekavas: TalTechi ärinduse õppekavas, EMÜ maamajandusliku ettevõtluse ja finantsjuhtimise õppekavas ning TKTK majandusarvestuse õppekavas. EBSis saab rahandust õppida valikainena. Meeskonnatööd õpitakse kõikides käsitletud kõrgkoolides, aga Tallinna Tehnikakõrgkoolis saab seda läbida valikõppes. Riskijuhtimist õpetatakse Eesti Maaülikoolis ja Tallinna Tehnikakõrgkoolis. Tallinna Tehnikaülikool ja EBS riskijuhtimist ei õpeta ning seetõttu nende kahe õppeasutuste õppekavad ei kata ühte nõutud kompetentsidest. Andmekaitset ning majandustarkvarade kasutamist õpetatakse TalTechis ja TKTKs kohustusliku õppe raames. Nelja õppekava võrdluses katab TKTK õppekava kõik standardis nõutud teadmiste kompetentsid, järgnevad TalTechi ja EMÜ õppekavad. EBSi õppekava ei kata riskijuhtimist ja andmekaitset, mis on digimajanduse ajastul väga olulised teadmised.

Vanemraamatupidaja tase 6 kutsestandard, mis on kõrghariduse õppekavade aluseks, jagab raamatupidaja töö kolmeks osaks:

- finantsarvestus – raamatupidamise korraldamine, aruannete koostamine ja majandussündmuste kajastamine;
- maksuarvestus – maksudeklaratsioonide täitmine ja esitamine ning maksude kavandamine ja analüüsimine;
- juhtimisarvestus sh kuluarvestus, eelarvete koostamine ja majandusüksuste tegevuse analüüs.

Kõikides majandusarvestust käsitlevates õppekavades on need kolm kohustuslikku moodulit esitatud. Tabelis 3 on esitatud kõikide õppekavade ained, mille käigus üliõpilane omandab kutsestandardis nõutud kvalifikatsioonid.

Tabel 3. Majandusarvestuse bakalaureuse taseme õppekavade vastavus kutsestandardi nõuetele

Asutuse nimetus	Õppekava	Finantsarvestuse õppe ained	Maksuarvestuse õppeained	Juhtimisarvestuse õppe ained
Tallinna Tehnika ülikool	Ärindus	Finantsarvestuse alused Finantsarvestuse keskkursus I Finantsarvestuse keskkursus II	Maksundus	Juhtimisarvestus Kuluarvestus Finantsjuhtimine Ostujuhtimine
Eesti Maaülikool	Maamajanduslik ettevõtetus ja finantsjuhtimine	Raamatupidamise alused Finantsraamatupidamise alused	Maksud	Juhtimisraamatupidamine
Tallinna Tehnika kõrgkool	Majandusarvestus	Finantsarvestuse alused Finantsarvestus I Finantsarvestus II Finantsaruandlus Tööaja ja töötasu arvestus	Maksundus	Juhtimisarvestus Eelarvestamine Finantsjuhtimine Finantsanalüüs Kuluarvestus
Estonian Business School	Rahvusvaheline ärijuhtimine	Finantsarvestus	Maksunduse alused	Juhtimisarvestus

Allikas: Autori koostatud, lisa 2 alusel

Süvitsi õpitakse finantsarvestust ning mahukam õppekava on Tallinna Tehnikakõrgkoolil, sellele järgneb TalTech. Maksundust õpitakse ühe aine raames kõikides õppekavades. Juhtimisarvestuse õpe on TalTechi ja TKTK õppekavades jaotatud samuti mitmeks aineks. Suuremas mahus

finants-, maksu- ja juhtimisarvestuse õpe on TalTechi ja TKTK õppekavades, autori arvates võimaldavad need kõige rohkem raamatupidaja tööd süvitsi õppida.

Juhtivraamatupidaja tasemel 7 tegeleb finants-, juhtimis- ja maksuarvestusega, finantsaruannete analüüsiga, kulu- ja eelarvestusega ning audiitorkontrolliga. Tema põhilised tööülesanded on raamatupidamise töö planeerimine, juhtimine ja järelevalve, struktuuriüksuse esindamine suhetes organisatsioonisiseste ja -väliste osapooltega; eelarvete ning finantsaruannete ettevalmistamine ja koostamine; finantstegevuse analüüs ning ressursside efektiivse kasutamise tagamine. Ta on võimeline vastu võtma õigeid rahandusalaseid otsuseid ja oskab maandada finantsriske. Juhtivraamatupidaja töö eeldab isiklikku vastutust ja iseseisvust ning nõuab koostööd meeskonna/rühma teiste liikmetega ja ta vastutab alluvate töö eest.

Juhtivraamatupidaja planeerib oma tööd ja aega, on täpne ja kohusetundlik ning hea suhtleja. Igas ettevõttes on oluline, et oleks mitu raamatupidajat, kuna nende tugev koostöö tagab ettevõtte toimimise, näiteks kui vanemraamatupidaja koostab maksudeklaratsioone, siis juhtivraamatupidaja kontrollib neid. (Kutsestandard juhtivraamatupidaja, tase 7)

Majandusteooria aineid magistriõppes ei läbita, kuna eeldatakse, et nad on bakalaureuseõppes läbitud. Tallinna Tehnikaülikoolis kontrollitakse majandusteooria teadmisi sisseastumistesti ajal. Ka Eesti Maaülikooli sisseastumisel eeldatakse majandusteooria läbimist eelmise astme õppes või kontrollitakse neid teadmisi sisseastumiskatse ajal. Ettevõtluse alused läbitakse Tallinna Tehnikaülikoolis aines „Ettevõtlus ja äriplaneerimine“. Organisatsioonikäitumist ja -juhtimist ning majandusmatemaatikat ja -statistikat magistriõppes ei käsitleta, teadmisi kontrollitakse sisseastumiskatse ajal, kuna eeldatakse, et neid on varem käsitletud. Eesti Maaülikoolis näiteks ei pea sisseastumiskatseid sooritama, kui enne on omandatud haridus ärinduse ja halduse õppes. Riskijuhtimist ning meeskonnatööd käsitlevaid aineid magistriõppekavas õpetatakse ainult Eesti Maaülikoolis. Andmekaitset läbitakse Tallinna Tehnikaülikoolis bakalaureuse õppekaval, mistõttu pole seda mõttet magistriõppes korrata. Suurem maht õppekavades on siiski tehnilistel andmetel ehk süvitsi õpitakse arvestust ja auditit. Lisaks on suur rõhk akadeemilisel kirjutamisel.

1.4 Raamatupidaja roll

Raamatupidaja roll on viimasel ajal muutunud, selle põhjusteks on globaliseerumine, tehnika ja tarkvara areng ning ettevõtete trendid. (Holmgren *et al.*, 2018) Raamatupidaja tegeleb ettevõtte

olulisima vara ehk rahaga ja raha ekvivalentidega. Raamatupidaja lähtub rahvusvahelistest ELis tunnustatud standarditest, sh Eesti finantaruandluse standardist, järgib arvestuse ja aruandluse põhimõtteid ning järgib raamatupidaja kutse-eesitika nõudeid. (Kutsestandard raamatupidaja, tase 5, 2017)

Pädev raamatupidaja peab olema kompetentne finantsarvestuses, maksuarvestuses ja juhtimisarvestuses. „Raamatupidaja korraldab raamatupidamist nii, et oleks tagatud aktuaalse, olulise, objektiivse ja võrreldava info saamine majandusüksuse finantsseisundist ja tegevustulemusest.“ (*Ibid.*)

Raamatupidamine on stereotüüpiliselt mõeldud igavana. Raamatupidajat nähtakse inimesena, kes on keskendunud arvudele, teda peetakse introvertseks, detailidele tähelepanu pööravaks ning vähese loovusega isikuks. See stereotüüp ei vasta tegelikkusele. (Bryant *et al.*, 2011) Raamatupidaja isikuomadused tulenevad tema igapäevasest tegevusest. Raamatupidaja peab olema täpne ja korrektne, kuna tegeleb arvudega. Üks viga võib põhjustada suuremaid vigu edaspidi. Seetõttu peab raamatupidaja suutma oma tööle keskenduda. Raamatupidajal on tugev analüütiline võimekus ja matemaatiline mõtlemine. Tema töö eeldab, et ta on iseseisev otsuste langetamisel ning vastutab nende eest. Samas, kuna raamatupidaja töö hõlmab endas kõikide osakondade tegevust, on pädev raamatupidaja on hea suhtleja ja osaleb meeskonnatöös. Raamatupidaja töös võib erineval määral esineda läbirääkimisi, klientide nõustamist, esitlemist ja koosolekutel osalemist. (Siriwadne, Durden, 2014) Raamatupidaja töö nõuab pidevat arenemist ja õppimisvõimet. Vastutustundlik raamatupidaja on alati kursis seaduste muudatustega, nt maksunduses või finantsaruandluse põhimõtetega. Väga oluline on ka stressi- ja pingetaluvus, ausus ja usaldusväärsus. (*Ibid.*) Tänapäevase töö eripära nõuab, et raamatupidaja oleks nutikas. Raamatupidamine on suuremas osas kolinud virtuaalkeskonda ning paberipõhine raamatupidamine on asendatud IKT-lahendustega. Professionaalne raamatupidaja tunneb raamatupidamistarkvarasid ning oskab neid kasutada. Raamatupidaja oskused on rahvusvaheliselt tuntud, maailmas olulised raamatupidaja kompetentsid on: otsustamisvõime, akadeemilised teadmised, kriitiline mõtlemine, analüütiline võimekus, meeskonnatöö, suhtlemisoskus ja enesejuhtimine. (van Mourig, Wilkin, 2019) Raamatupidaja amet ei eelda enam kontoritööd, tarkvara on lihtsasti laaditav arvutisse ning kuna arved mõnes programmis saabuvad otse tarkvarasse, võimaldab see teha tööd kus tahes. Rahvusvahelistumine on teinud Eesti raamatupidaja jaoks tööturgu piiramatuks ning osav ajajuhtimine võimaldab raamatupidajal majandada korraga mitut firmat. Samas peab raamatupidaja oskama rahvusvahelistumise tõttu võõrkeeli ja hästi tundma ettevõtte kultuuri ning olema valmis töötama paljurahvuselises

keskkonnas. (SA Kutsekoda, 2016) Ka peab raamatupidaja tajuma stressi, kuna see võib põhjustada töös vigu. Samas leitakse, et stressil on positiivne mõju, sest see motiveerib tegutsema ja tähtaegadest kinni pidama. (Akugun, Nurhan, 2019) Tööandja peab juba kandideerimise ajal välja otsima kandidaadid, kes on valmis pingeliseks tööks, oskaks stressi maandada ja raskustega hakkama saama. (Jelinek, Jelinek, 2008)

Aastal 2016 ilmus SA Kutsekoda raport, mis käsitleb olulisemaid trende arvestusalal, ning on mõistlik siinses bakalureusetöös mõningaid neist käsitleda. Esiteks tuuakse esile, et kasvab nõudlus „analüütilise suunitlusega magistritasemel spetsialistide järele“. Lihtsamad arveldused ja rutiinsed tegevused on automatiseeritud ja seetõttu on aastal 2020 üks olulisemaid raamatupidaja omadusi tervikpildi nägemine, kuna töö seisneb pigem andmete analüüsis, info seostamises ja tõlgendamises, suurem rõhk on juhtimisarvestusel ning vigade vältimiseks tuleb pidevalt teostada kontrolli. Auditi puhul kasutatakse suurandmeid, mis omajagu suurendab nõudlust nende raamatupidajate järele, kes suudavad neid andmeid koguda ja kohandada, riske selgitada ja maandada, ning probleeme tuvastada ja lahendada. Teiseks trendiks on raamatupidaja rolli muutus. Arvestusala spetsialisti roll nüüdisaegses ettevõttes on olla info tootja ja tõlgendaja, mis tuleneb eelmisest trendist. Informatsioon on üks olulisemaid ressursse ettevõttes ning raamatupidaja vastutab, et see oleks korrektne ja usaldusväärne, mis omakorda muudab arvestusala spetsialisti tööd olulisemaks ja keerulisemaks ning töö ulatus kasvab. Viimastel aastatel enim arvestusala mõjutanud trend on IKT-lahenduste kasutamine, mis on üks võtmeoskustest ning eeldatakse, et raamatupidaja suudab IKT-lahendusi rakendada, et saavutada ettevõtte eesmärgid. (SA Kutsekoda, 2016) Eestis on enamasti kasutusel e-raamatupidamine, aastaruandeid esitatakse e-keskkonnas ning makse makstakse Maksu- ja Tolliameti e-rakenduse kaudu.

Arvestusala ametite lõikes on järgmise 5-10 aasta jooksul üldtrendiks tööhõive muutus. Arvatakse, et nõudlus madalama kvalifikatsioonitasemega ametialade järele, nagu palgaarvestajad, arveametnikud ja keskastme raamatupidajad väheneb ning peagi kolmandik nendest jääb tööta. Samas suureneb järgmistel aastatel vajadus finantskontrollerite, arvestusala analüütikute ja arendusjuhtide järele. Portaali CV-Onlineandmetel on raamatupidajaid palgatud aastal 2019 keskmiselt netotasuga 1066 eurot ning pearaamatupidaja netotöötasu on 1442 eurot. Eespool toodud raamatupidaja töö ülevaade ning selles toimunud muutused lubavad arvata, et kuna raamatupidaja töö keerukus ja teadmiste hulk kasvab, on oodata palkade tõusu selles valdkonnas.

Raamatupidaja rolli ettevõttes on raske ülehinnata, tema kompetentsid laienevad terve ettevõtte tegevusele ning pädev raamatupidaja tagab ettevõtte efektiivse toimimise. Lisaks on raamatupidaja oluline igale ettevõttele just kvalifikatsiooni pärast. Kutsestandardid kirjeldavad ära raamatupidaja kompetentsid, aga tegelikkuses on raamatupidaja töö märksa keerulisem, selleks peab olema kindel maailmanägemine ja hoiak. Rahvusvahelistumine, ettevõtluskultuuri muutus, globaliseerumine jne toob arvestusmaailma veel palju muutusi ning seetõttu on siinse bakalaureusetöö autori arvates on raamatupidaja olulisemaid omadusi õppimisvõime.

2 EESTI TÖÖTURU UURING RAAMATUPIDAJA AMETI LÕIKES

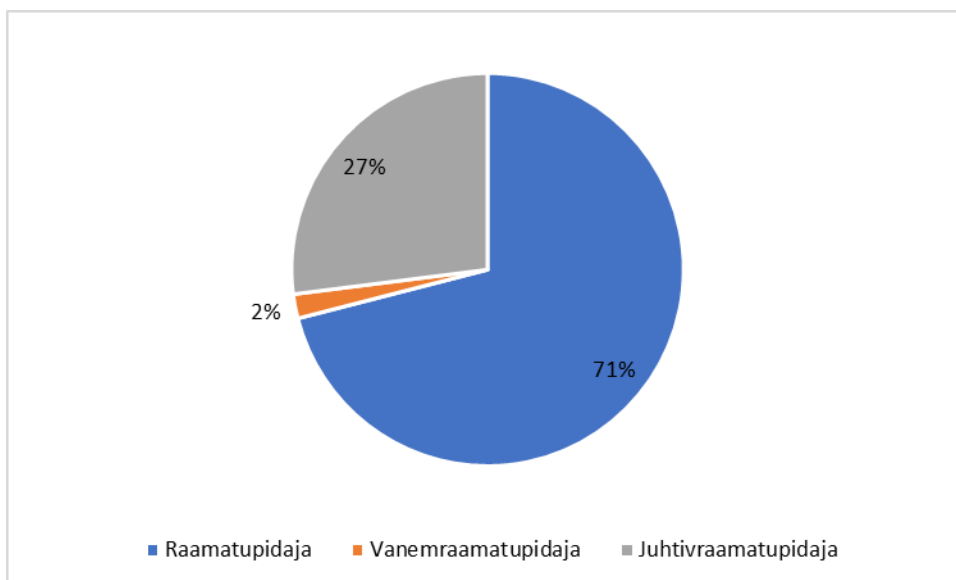
2.1 Uuringu metoodika ja valimi tutvustus

Tööturul on praegu tööotsijaid palju, aga tööandjal on läinud õige inimese leidmine raskemaks. Bakalaureusetöö eesmärk on analüüsida, kas Eesti majandusarvestusalane kõrgharidus annab üliõpilastele piisavalt põhjaliku väljaõppe, et nende teadmised ja oskused vastaksid tööturu nõudmistele. Uuringu peamine eesmärk on leida põhjuse ja tagajärje seos ning üldistada tulemused suurema kogumi jaoks. Uuring teostatakse arvulistel näitajatel ehk see põhineb kvantitatiivsetel meetoditel. (Õunapuu, 2014)

Töös analüüsitakse tööturu vajadusi töökuulutuste näitel ning saadud tulemuste puhul tuuakse välja kõrghariduse õppekavade tugevused ja nõrkused ning tehakse õppekavade parendamiseks ettepanekud. Töökuulutuste allikaks kasutas autor internetis ilmuvaid pakkumisi portaalides cvkeskus.ee, cv.ee ja linkedin.com ning sotsiaalmeediakanalis *Facebook*. Digitaalkanalid valiti sellepärast, et sedakaudu töö otsimine on nooremate inimeste hulgas esimene valik. Arvuti kasutamine on muutunud elu lahutamatu osaks, seetõttu eeldab autor, et enamus otsib tööd läbi võrgustiku.

Töös on analüüsitud 52 töökuulutust, mis on ilmunud kahe kuu jooksul (oktoober-november 2019) ning töökuulutuste sisu on toodud lisas 3. Kuulutuste otsimisel järgis autor kahestmelist skeemi. Esiteks pidi töökuulutus sisaldama sõna „raamatupidaja“ ja teiseks pidi töö valdkonnaks olema märgitud „finants“. Analüüsi käigus jaotas autor vajalikud kvalifikatsioonid kaheks osaks. Esimeses alapeatükis käsitletakse raamatupidaja erialast tausta ehk kuivõrd on nõutud raamatupidamisalane haridus, millised oskused on nõutud tööturul ja milliste tarkvarade tundmine annab eelise. Teises alapeatükis keskendus autor isikuomadustele ja vaatles, kuivõrd on kutsestandardis välja toodud raamatupidaja isikuomadused kooskõlas tegelikkusega, milliseid isikuomadusi hindavad tööandjad kõige rohkem ja milline peab olema raamatupidaja tööandja silmis.

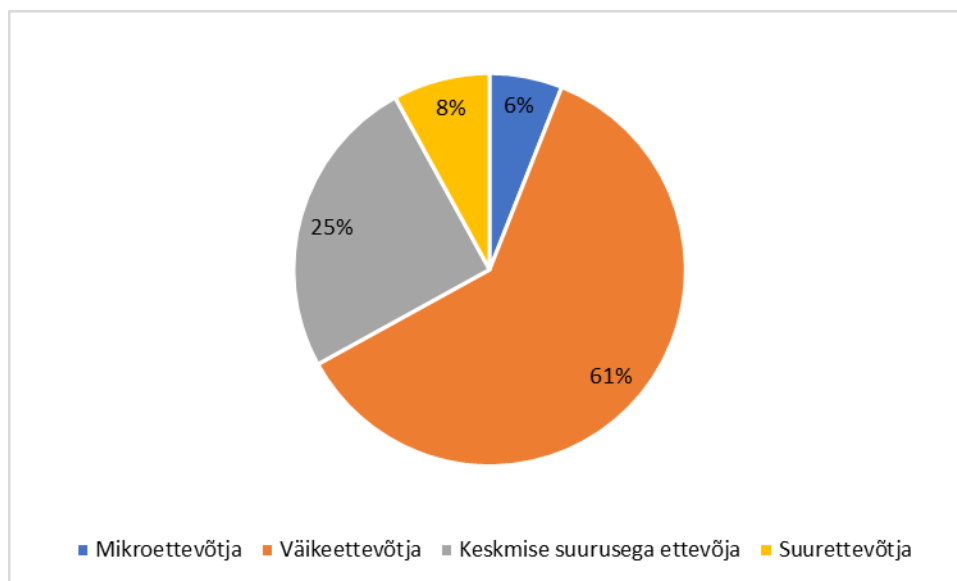
Analüüsitud kuulutuste näitel on suurem osa tööandjatest huvitatud raamatupidaja ametile asuva inimese leidmisest, üks tööandja otsis vanemraamatupidajat ning 27% töökuulutustest ehk 14 tööandjat on valmis palkama juhtivraamatupidaja. Töökuulutuste jaotus ametite lõikes on välja toodud joonisel 3.

Joonis 3. Töökuulutuste jaotus ametite lõikes

Allikas: Autori koostatud, lisa 3 alusel

Raamatupidajaid otsivate firmade jaotus ettevõtte suuruse järgi on toodud joonisel 4. Valdavalt vajavad raamatupidajat väikeettevõtted, kes moodustavad üle poole valimist, neljandiku moodustavad keskmise suurusega ettevõtted ning ülejäänud on suur- ja mikroettevõtted. Eesti turul on kõige rohkem väikeettevõtteid, mis on uuringuvalimis ka tunda.

Joonis 4. Töökuulutuste jaotus ettevõtte suuruse alusel

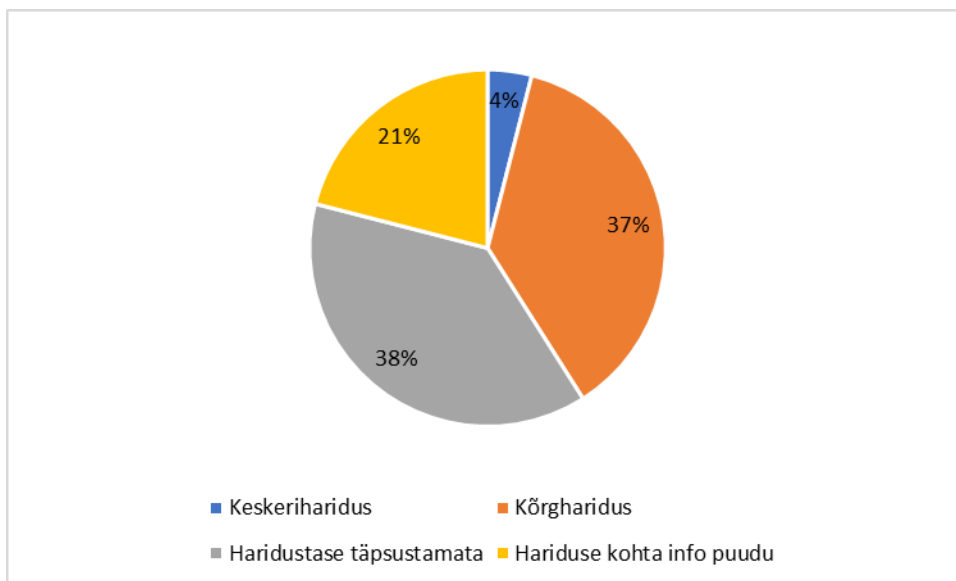
Allikas: Autori koostatud, äriregistri alusel

Ettevõtte suurusest ja soovitud ametikohast sõltumata on kutsestandardis esitatud nõuded samasugused nii väikeettevõttes töötava raamatupidajale kui ka suurettevõtte juhtivraamatupidajale.

2.2 Uuringu tulemuste analüüs

2.2.1 Erialane taust

Töö eesmärk on välja selgitada, kas Eesti kõrgharidussüsteem pakub majandusarvestuse eriala üliõpilastele piisavalt põhjaliku väljat. Eelkõige uurib autor, kui paljud analüüsitavatest tööandjatest nõuavad oma tulevaselt töötajalt kõrgharidust. Uuringust selgus, et ainult 37% tööandjatest eeldavad, et tööotsijal oleks kõrgharidus. 79% tööandjatest nõuavad raamatupidamisalast haridust, mis on kooskõlas töö hüpoteesiga, et haridus on nõutav. Kutseharidusega raamatupidaja sobib tööturul ainult 4% le tööandjatest või kui kvalifikatsioon on piisav, lisanduvad tööandjad, kes ei esita nõuet haridustasemele(21%). Joonisel 5 on välja toodud tööandjate nõudmised haridustaseme järgi. Töökuulutused, kus hariduse kohta infot ei ole märgitud, keskendusid raamatupidaja oskustele, mitte hariduse olemasolule. Siit võib järeldada, et haridus on raamatupidamise alal nõutud, aga haridustase ei oma nii suurt tähtsust, nagu on eeldatud.

Joonis 5. Tööandjate nõudmised haridustaseme järgi

Allikas: Autori koostatud, lisa 3 alusel

Töökogemus on oluline näitaja, mis aitab tööandjal välja selgitada, mida töötaja juba oskab. Praegu on suurem nõudlus just töökogemuse järel, mis on ka arusaadav. Raamatupidaja, kes oskab majandusaasta aruannet koostada, on väärtuslikum kui raamatupidaja, kes teab, kuidas seda koostada. Autori uuringus 92% ehk siis peaaegu kõik tööandjad nõuavad töökogemust. Minimaalne nõutav töökogemus oli 1 aasta ja maksimaalne 10 aastat. Sellised ettevõtted nagu Gomab OÜ, MGT MUUGA GRAIN TERMINAAL AS, Grow Finance OÜ ja Barona Eesti OÜ on valmis võtma tööle töökogemuseeta raamatupidaja. Töökogemust katavad õppekavades praktilise töö osakaal ning igas õppekavas sisaldub vähemalt 1 kuu pikkune tööpraktika ettevõttes, samas Eestis kehtival majandusarvestuse spetsialiseerumisega õppekavadel ei ole ühtegi sellist, mis sisaldaks üheaastast töökogemust.

Töökuulutustes tuuakse välja ka töötaja tulevased tegevused, mis raamatupidaja töös on just kõige olulisemad. Oskused määravad raamatupidaja pädevuse ja neist kujuneb raamatupidaja igapäevane töö ning seda kvalifikatsiooni saab omandada kõrghariduse raames. Töökuulutusi analüüsid tuli ka välja, et raamatupidaja põhitegevuse moodustavad finantsarvestuse, maksunduse ja juhtimisarvestuse osad, mis on kooskõlas kutsestandardite ja õppekavadega.

Maksude tundmine oli töökuulutustes nõutud kahel viisil. Esiteks on märgitud, et kandidaat peab tundma Eesti maksusüsteemi, või on maksundusega seotud ülesanded välja toodud töö

kirjelduses ning tööandja eeldab, et kandidaat on maksunduses pädev.

Maksundusega seotud ülesannete alla kuuluvad järgmised:

- maksude arvestus,
- maksudeklaratsioonide koostamine,
- Eesti Maksu- ja Tolliametile aruannete esitamine,
- tööjõuga seotud maksude arvestus.

Uuringu käigus vaadatud tööpakkumistes oli 60% juhtudest eeldatud maksude tundmist, seega enamikus töökuulutustest (lisa 4). Autori arvates eeldavad ka ülejäänud tööandjad neid teadmisi ja peavad neid loomulikuks, seetõttu ei märgita kuulutustes eraldi maksude tundmist.

Finantsarvestuse tundmist nõuavad kõik tööandjad. Kõikides töökuulutustes on välja toodud järgmised finantsarvestusega seotud kohustuslikud tööülesanded:

- aastaaruannete koostamine,
- arvete ja deklaratsioonide koostamine,
- varade, kohustiste ja omakapitali arvestus,
- majandustehingute registreerimine ja kontrollimine.

Paljud tööandjad koondavad need kvalifikatsiooninõuded ühte lausesse, näiteks „tööülesandeks on hallata kõiki raamatupidamisega ja finantsidega seotud tegevusi“ või „tööülesandeks on raamatupidamise korraldamine algdokumentidest aruanneteni“. Finantsarvestuse edukas korraldamine tagab teiste üksuste eduka toimimise. Finantsarvestuse kaudu saadakse infot ettevõtte tegevusest ning selle alusel võetakse vastu otsuseid ja riske, näiteks kui tehakse otsuseid investeeringute ja eelarvete kohta. Finantsarvestuse õpe on kohustuslik moodul majandusarvestuse õppekavades ning siit saab järeldada, et kõrgharidus majandusarvestuse alal annab kandidaadile eelise, kuna ta on juba finantsarvestuses pädev.

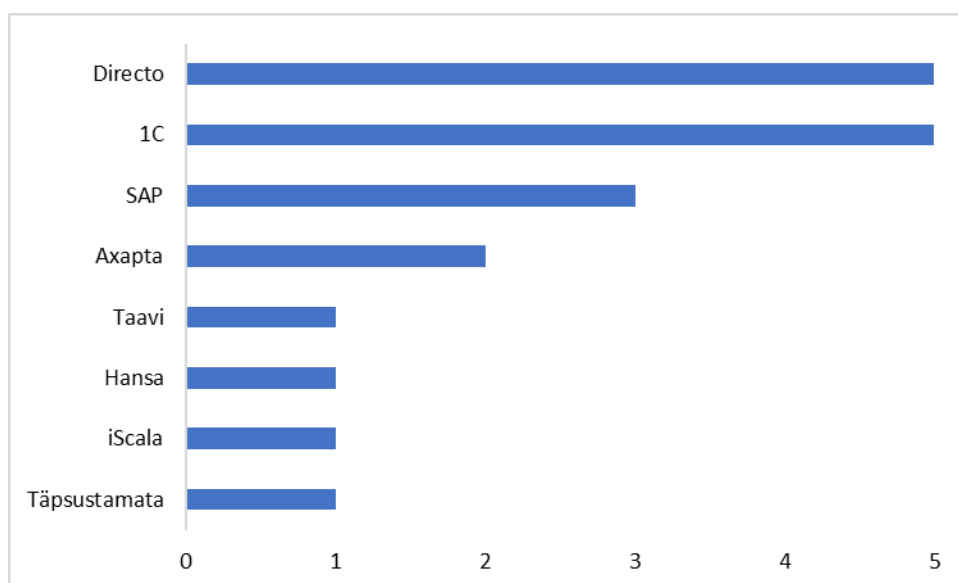
Juhtimisarvestus on mõeldud ettevõttesiseseks meetmeks ja selle peamine eesmärk on koondada kasulikku infot juhtkonnale, et langetada otsuseid. (Köse, Agdeniz, 2019)

Juhtimisarvestusega seotud tööülesannete hulka kuuluvad järgmised:

- info kogumine ja analüüsimine,
- ettevõttesiseste aruannete koostamine,
- protsesside juhtimine ja kujundamine.

Analüüsitud töökuulutustes oodatakse juhtimisarvestuse teadmisi 31% korral (lisa 4) ning neid teadmisi oodatakse eelkõige pearaamatupidajatelt. Samas lähtudes kutsestandarditest, on juhtimisarvestuse õpe igas õppekavas olemas. Tööturul nõuab juhtimisarvestuse teadmisi ainult kolmandik tööandjatest, seega siin on Eesti haridus tööturust eespool, kuna kõrghariduse saanud raamatupidajal on vastavad teadmised omandatud.

Arvestustarkvara tundmise olulisus tööle astudes ei ole nii kõrge, kui võiks arvata. Majandustarkvarade tundmine on osasse õppekavadest lisatud alles hiljuti, näiteks TalTechi ärianduse õppekavas on majandustarkvarad esindatud alates aastast 2017. Võrdluseks: TKTK majandusarvestuse õppekavas on tarkvarad olnud finantsarvestus õppe osaks juba aastaid ning nõudlus nende järele on olemas. Samas ei ole osakaal niivõrd suur – 37% ehk ligikaudu kaks viiest tööandjast eeldavad, et töötaja oskab kasutada arvestustarkvara. Raamatupidamistarkvara tundmine on pigem eelis, mitte nõue. Raamatupidamistarkvarade jaotus on toodud joonisel 6. Kõige populaarsemaks osutusid tarkvarad Directo ja 1C. Esinevad ka SAP ja Axapta ning üksikud tööandjad eeldavad Hansa, Taavi või iScala tundmist. TalTechis ja TKTKs on majandustarkvarade õpe kohustuslik. Eesti Maaülikooli ja EBSi õppekavades vastavat õppeainet ei ole, aga kogemus näitab, et tarkvarade algteadmisi saadakse praktika käigus. Seetõttu vastab tööturu nõudmistele kaks õppekava neljast. Raamatupidamistarkvarades on töötamise põhiprotsessid ja tegevused sarnased ning kui need on koolis selgeks saadud, siis uue tarkvaraga tutvumisel on inimene enesekindlam ja õpib kiiremini, kuna põhimõtted on selged.

Joonis 6. Tarkvarade jaotus (kuulutuste arv, kus on tarkvarade nõue esitatud)

Allikas: Autori koostatud, lisa 5 alusel

Uuringu käigus saadud tulemused kinnitavad arvamust, et raamatupidamisalane haridus on nõutud ning tööturu nõudlus erialaste teadmiste järele on kooskõlas kutsestandarditega ja ka õppekavadega. Kõrgkoolid tagavad üliõpilastele olulise eelise, kuna saadud teadmised on nõutavad raamatupidaja igapäevases töös.

2.2.2 Isikuomadused

Raamatupidaja isikuomadused kutsestandardi põhjal on järgmised:

- pinge- ja stressitaluvus,
- koostöövõime ja suhtlemisvalmidus,
- täpsus ja korrektsus,
- õppimisvõime,
- vastutusvõime,
- otsustusvõime,
- analüütiline (matemaatiline) võimekus ja loogiline mõtlemine,
- keskendumisvõime,
- ausus ja usaldusväarsus.

Pinge- ja stressitaluvus on elu lahutamatu osa ning tööstress on üks olulisemaid pinget pakkuvaid olukordi inimese elus. Pidev tajutav stress võib mõjutada inimese käitumist ja psühholoogilist tervist. Jelinek ja Jelineki (2008) uuringu järgi peab tööandja juba töövestluse ajal valima välja töötajad, kes on valmis pingeliseks tööks ning suudavad stressi maandada. Pinge- ja stressitaluvust eeldab 13 tööandjat ehk neljandik (lisa 6), mis näitab, et raamatupidamistööd arvatakse pingerikkaks ja otsitakse inimest, kes tajub seda.

Valides raamatupidaja ameti, mõtlevad inimesed ekslikult, et saavad teha tööd isoleeritult ja ainult dokumentidega, aga tegelikkuses eeldab raamatupidaja töö väga palju suhtlemist. Suhtlemisoskus on üks olulisemaid faktoreid, mis tagab raamatupidaja eduka töö ja eelkõige koostöö kõikide ettevõtte üksustega. Koostöövõimet arendatakse põhikoolis ja ülikoolis, iga rühmatöö käigus arendatakse läbirääkimis- ja kuulamisoskusi. Raamatupidaja igapäevane töö on info hankimine ja selle kajastamine, seetõttu suhtleb ta iga ettevõtte üksusega. Eesti tööandjad hindavad koostöövalmidust väga kõrgelt ning mõnikord on see isegi olulisem kui erialased teadmised. Kui töötaja on pädev oma töös, aga ei leia kollektiivis oma kohta, siis tema ja üksuse efektiivsus langeb.

Analüüsitud kuulutustes eeldas koostöövõimet ja suhtlusvalmidust 44% tööandjatest. Mõnes kuulutuses on välja toodud ka see, et raamatupidaja roll on ka nõustamine, mis eeldab väga head suhtlemisoskust. Pädev raamatupidaja peab oskama ennast väljendada nii suuliselt kui ka kirjalikult. Samas on raamatupidajate puhul arvatud, et sõnaline kommunikatsioon on olulisem. Samamoodi võib olla ka kirjavahetust e-kirjade teel. Eneseväljendusoskus on Eesti turul kõrgelt hinnatud. Siia kuulub ka keelte valdamine, loomulikult eeldatakse suurepäraselt eesti keele valdamist vähemalt B2-tasemel, lisaks sellele peab valdama vähemalt üht võõrkeelt. Võõrkeele valik sõltub firma eripärasest, enamik Eestis tegutsevaid firmasid nõuab vene ja inglise keele valdamist vähemalt suhtlustasandil. Lisaks sellele andsid mõnes kuulutuses eelise soome, saksa või taani keel. Kõik majandusarvestusele spetsialiseerumisega õppekavad sisaldavad erialase võõrkeele õpet, seega vastavad õppekavad tööturu nõudmistele.

Raamatupidaja täpsus ja korrektsus tagavad, et töö saab tehtud võimalikult väikese vigade arvuga. Täpne tööülesannete täitmine on eelduseks, et kõik aruanded ja deklaratsioonid saavad esitatud õigeaegselt ja õiges vormingus ning kõik andmed on usaldusväärsed. Töökuulutustes nõuavad täpsust ja korrektsust 62% tööandjatest ehk siis enamik. Siit võib järeldada, et see on üks olulisemaid oskusi. Õppekava raames neid oskusi eraldi aინena arendada ei saa, aga näiteks finantsarvestuse õppes selgitatakse täpsuse ja korrektsuse olulisust.

Õppimisvõime on välja toodud kuulutustes koos arengusooviga ja suunaga kasvule. Raamatupidamine ei ole staatiline – iga päev antakse välja uusi seadusi, arendatakse uusi raamatupidamistarkvarasid jne. Kui raamatupidaja ei ole valmis õppima ja arenema, siis peagi ei ole ta enam suuteline tööd tegema. Kasvule ja arengule suunatud raamatupidaja on valmis juurde õppima ehk siis järgib elukestvat õppe põhimõtteid. Tööturul on hinnatud spetsialistid, kes soovivad juurde õppida, aga raamatupidaja kutse näitel eeldab õpivõimet ainult 13% tööandjatest. Põhjus võib olla see, et õpivõime on samamoodi baasoskus, kuna inimene, kes on saanud kõrghariduse ning arendanud õppimisvõimet ja uudishimu oma eriala vastu, jätkab enda arendamist.

Vastutus- ja otsustusvõimet käsitletakse siinses töös koos, aga tööandjad eeldavad pigem otsustusvõimet (38% tööandjatest), seevastu vastutusvõimet eeldatakse 12% kuulutustest. Kuna raamatupidaja tegeleb ettevõtte olulisema vara ehk rahaga, siis oodatakse, et raamatupidaja vastutab oma töö eest ning on suuteline langetama ettevõttele kasulikke otsuseid. Kuulutustes kasutatakse sõnu „iseseisev“, „oskus otsuseid langetada“, „vastutus- ja otsustusvõime“ ehk siis eeldatakse, et raamatupidaja võtab otsuseid vastu iseseisvalt ja vastutab tagajärgede eest.

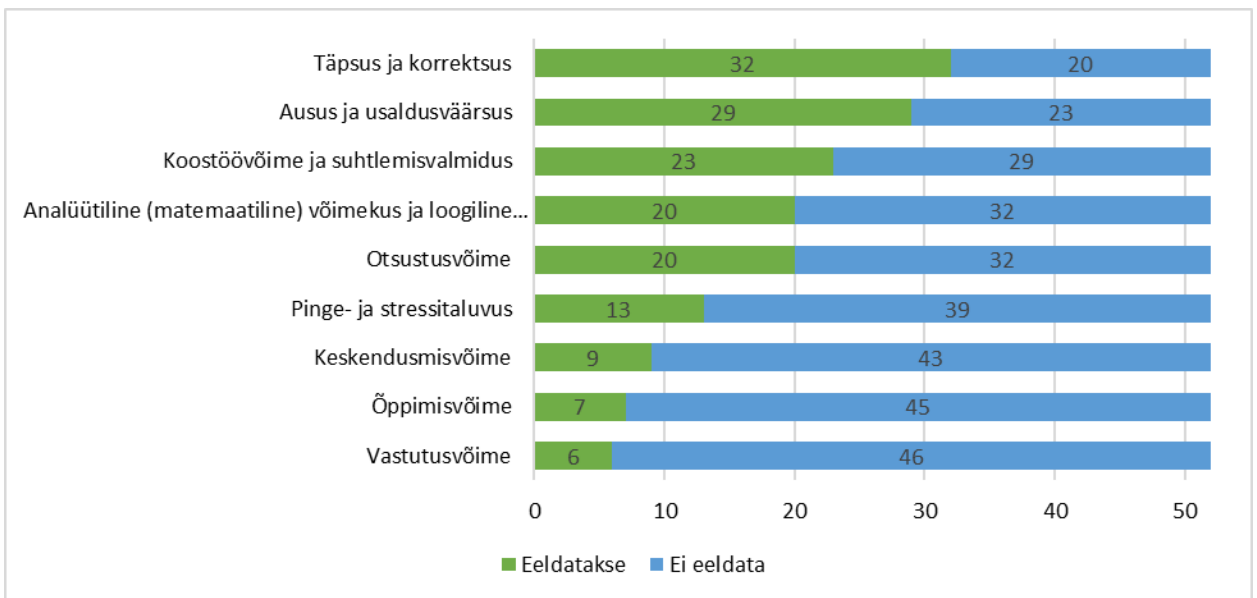
Pearaamatupidaja vastutab mitte ainult enda eest, vaid tema alluvuses töötavate raamatupidajate töö eest. Raamatupidaja peab vastutama oma töö eest ja eriti oma vigade eest. Võib järeldada, et vastutus- ja otsustusvõime on väga olulised ning kui neid kuulutustes ei esitata, ei tähenda see, et seda ei oodata. Vastutus on tihtipeale kirjas raamatupidaja töölepingus, kus tuuakse välja materiaalne ja/või info säilitamise vastutus firma ees.

Analüütiline võimekus ja loogiline mõtlemine on esitatud 38% kuulutustest. Analüütiline mõtlemine on üks kolmest raamatupidaja olulisemast oskusest, samamoodi nagu kirjalik ja suuline eneseväljendusoskus – selle tõid välja ka Albrecht ja Sack (2000) oma uuringus. Analüütiline mõtlemine on oskus mõelda loogiliselt, tunnustada põhjust ja tagajärge ning selle kasutamine annab võimaluse läheneda probleemile mitmekülgsest (Rosadi *et al.*, 2018). Raamatupidaja töö on mitmekülgne, aga samas peab looma süsteemi, et efektiivselt töötada. Süsteemi loomist toetab analüütiline mõtlemine, näiteks andmete töötlemiseks on väga oluline neid mõista ja analüüsida.

Keskendumisvõime on oluline, kuna raamatupidaja töö on põhimõtteliselt rutiinne ning on väga lihtne vigu mitte märgata. Keskendumine on võti veavabaks raamatupidamiseks. Arvudega tööd tehes ei tohi tähelepanu hajuda, samas peab raamatupidaja suutma lihtsasti tegevust vahetada. Töötaja, kes on keskendunud oma ülesannetele, on efektiivsem ning leiab lahendusi kiiremini, mis on ettevõtte jaoks loomulikult oluline. Keskendumisvõimet eeldab töökuulutustes ainult 9 tööandjat ehk 17%, aga see on rohkem hinnatud kui õppimis- või vastutusvõime.

Usaldusväärsus ja ausus on tööandjate hinnangul teisel kohal ja seda eeldab üle poole tööandjatest ehk 56%. Raamatupidaja töötab infoga ning tihtipeale on see info konfidentsiaalne, seetõttu peab raamatupidaja olema usaldusväärne. Usaldusväärne raamatupidaja korraldab raamatupidamist teadlikult ja langetab otsuseid alati ettevõtte huvides. Raamatupidaja on väikeettevõttes tihti omaniku finantsnõustaja ning tema ausat arvamust hinnatakse. Raamatupidaja kogemus lubab näha võimalusi ja riske ning nende aus väljaütlemine muudab raamatupidaja oluliseks töötajaks.

Joonisel 7 on koondtabel, kus on esitatud kõikide isikuomaduste nõuded töökuulutustes ja nende esinemise sagedus.

Joonis 7. Töötaja isikuomaduste nõuded töökuulutustes

Allikas: Autori koostatud, lisa 6 alusel

Eesti tööturul otsitakse majandusarvestuse alal raamatupidajat, kes on eelkõige täpne ja korrektne. Samamoodi hinnatakse ausat ja usaldusväärset raamatupidajat ning seda, et ta on meeskonnamängija ja avatud suhtleja. Need on kolm kõige rohkem nõutud kompetentsi tööturul. Koostöövõimet ja suhtlusoskust on võimalik ülikoolis arendada, samamoodi nagu täpsust ja korrektsust, mida saab harjutada ja sedakaudu vigade arvu vähendada. Ausus ja usaldusväarsus on isikuomadused, mis tulevad juba lapsepõlvest, mille puhul saab järeldada, et ainult matemaatilise mõtlemise ja arvudega töötamise oskusest ei piisa. Samas on iga kutsestandardis välja toodud isikuomaduse järele vajadus olemas ning tuleb ennast mitmekülgsest arendada.

2.3 Järeldused ja ettepanekud

Praktilise osa eesmärk oli võrrelda õppekavade vastavust tööturu nõudmistele. Haridus on nõutud ja see on fakt, samas pigem nõutakse mitte haridustaset, vaid omandatud teadmisi ja oskusi, mida ilma hariduseta on võimatu omandada. Siiski ei olnud kõrgharidus nii nõutud, kui võiks eeldada. Õppe käigus saavutatud oskused on baas, et tulevikus teadmisi edukalt tööle arendada. Baasi all mõeldakse finants-, maksu- ja juhtimisarvestuse tundmist. Need kolm põhimoodulit on majandusarvestusalaste õppekavade aluseks ja need iseloomustavad raamatupidaja igapäevast tööd. Seetõttu on haridus esimene etapp, et edukalt raamatupidajana

tööd alustada, kuna 79% tööandjatest eeldavad raamatupidamisalast haridust. Kõrghariduse eelis on akadeemilistesse teadmistesse süvenemine ja mitmekülgne õpe.

Kogemus, mis on saavutatud praktika kaudu, on samaväärne kui haridus. Eriti on see oluline praeguses olukorras, kus teooria ei jõua valdkonna arengule järele, näiteks seaduste muudatused, uute tarkvarade kasutuselevõtt ja muud uuendused. Sellisel juhul annavad tööturul eelise hiljuti omandatud praktilised oskused ja teadmised. Tallinna Tehnikakõrgkooli õppekava hõlmab endast neli praktika liiki, aga Tallinna Tehnikaülikooli, Eesti Maaülikooli ja Estonian Business Schooli õppekavades on ette nähtud ainult üks 4-nädalane praktika. Autori arvates on nõudlus praktiliste teadmiste järele suur ja tasub mõelda praktikaperioodi pikendamisele.

Üks olulistemast uuendustest, mis on hiljuti toodud mõnesse õppekavasse, on äritarkvara õppe lisamine. Uuringust lähtudes on nõudlus tarkvara järele olemas, aga see ei ole kohustuslik. Siiski annab tarkvara tundmine kandidaadile eelise ning töötotsija, kes on hariduse omandamisel õppinud tundma tarkvarasid, saab tööd suurema tõenäosusega.

Nõutud raamatupidaja ei ole hea ainult arvutamises, vaid tal on ka teatud isikuomadused, mis toetavad teda igapäevases töös. Rohkem hinnatakse inimese oskust sulanduda töökollektiivi kui erialast pädevust. Oodatud raamatupidaja on meeskonnamängija, hea suhtleja, aus ja usaldusväärne ning täpne ja korrektne. Osa isikuomadustest tulenevad lapsepõlvest ja neid arendada on raske, eriti kõrgkoolis, kus inimese iseloom on juba välja kujunenud. Need omadused on näiteks ausus, vastutusvõime ja stressitaluvus. Teiselt poolt saab arendada analüütilist mõtlemist, täpsust ja korrektsust, suhtlusvõimet ja otsustusvõimet. Näiteks on õppekavades aineid, mis aitavad arendada analüütilist mõtlemist või koostöövõimet.

Autori ettepanek on bakalaureuseõppe praktika maht seadusega kindlaks määrata. Praegu on praktika maht käsitletud kõrgharidusstandardis. Praktika maht rakenduskõrgharidust pakkuval õppekaval peab olema 15%, põhjuseks on see, et need õppekavad on eelkõige mõeldud tööturule sisenemiseks. Bakalaureuseõpe on eelkõige esimene etapp teadustööks vajalike teadmiste omandamisel ja akadeemilise karjääri alustamisel, seetõttu on praeguse kutsestandardi järgi praktika maht õppekavade koostajate enda otsustada. Kuna praegu sisenevad tööturule ka bakalaureusekraadiga raamatupidajad, siis oleks mõistlik nende jaoks praktika maht läbi mõelda, et oleksid võrdsed võimalused nii rakenduskõrghariduse kui ka bakalaureusekraadiga lõpetajatel. Raamatupidamise alal on konkurents tihe, kuna sel ametil ei ole vanusepiiranguid ja lõpetaja ei konkureeri mitte ainult oma endiste koolikaaslastega. Uuringu tulemused näitasid, et praegu

ootavad tööandjad töökogemust rohkem kui haridust, seega tasub töökogemuse osa õppekava sisse arvata.

KOKKUVÕTE

Bakalaureusetöö eesmärk oli välja selgitada, kas Eesti kõrgharidussüsteem pakub majandusarvestuse eriala üliõpilasele piisavalt põhjaliku väljaõpet. Anti ülevaade majandusarvestusele spetsialiseerumist pakkuvatest õppekavadest, tuues välja nende eelised ja puudused. Samuti hinnati õppekavade kooskõla tööturu vajadustega ning selle alusel tehti järeldused ja ettepanekud.

Töö esimeses peatükis andis autor ülevaate Eesti haridussüsteemist. Eestis on kohustuslik põhiharidus, sellele järgneb vabatahtlik üldkeskharidus, mis on eelduseks kõrghariduse saamisele. Eesti kõrgharidusõpe järgib Euroopa kõrgharidusruumi *bachelor-master-PhD*-mudelit ning on kolmeastmeline. Kõik haridustasemed ja nendele vastavad kvalifikatsioonid on koondatud Eesti Kvalifikatsiooniraamistikku. EKRI järgi vastavad kõrgharidusele tasemed 6–8. Kõrgharidustasemel majandusarvestust on võimalik õppida neljas kõrgkoolis: Tallinna Tehnikaülikoolis, Eesti Maaülikoolis, Tallinna Tehnikakõrgkoolis ja Estonian Business Schoolis. Kõrghariduse kvalifikatsiooniga raamatupidajat kirjeldab kaks kutsestandardit: vanemraamatupidaja (tase 6) ning juhtivraamatupidaja (tase 7).

Vanemraamatupidaja kutsestandard on aluseks bakalaureusetaseme õppekavadele ning sellest lähtudes pakub kõige põhjalikumalt õpet majandusarvestuse alal TKTK õppekava, kuna see katab kõik standardis nõutud kompetentsid ja seetõttu sobib kõige rohkem, et raamatupidaja tööd süvitsi õppida. Ka TalTechi õppekaval on suhteliselt suur maht finantsarvestusõpet, seetõttu sobib see õppekava raamatupidaja õppeks sama hästi. EMÜ õppekava pakub põhjalikku õpet ja on kindlasti eelis neile, kes soovivad põllumajandusele suunatud õpet. Neljast õppekavast vastab EBSi õppekava nõuetele kõige vähem, kuna jätab katmata andmekaitse ja riskijuhtimise ning ka finants- ja juhtimisarvestuse õppe maht on oluliselt väiksem.

Käsitledes raamatupidaja rolli ettevõttes, tuli esile, et hea raamatupidaja ei ole mitte ainult erialaselt pädev, vaid tal peavad olema ka teatud isikuomadused, mis tagavad töö efektiivsuse. Raamatupidajas hinnatakse eelkõige head suhtlemisoskust, pingetaluvust, iseseisvust, analüütilist mõtlemist, keskendumisvõimet, otsustus- ja vastutusvõimet, ausust ning võimet õppida teooria

kohaselt, mis on täpselt samad nõudmised, mis on välja toodud kutsestandardis. Tulevikus muutub raamatupidaja töö veelgi, näiteks rutiinsed tegevused automatiseeritakse ning arvestusalal on suurem nõudlus raamatupidaja analüütilise mõtteviisi järel. Seetõttu suureneb edaspidi vajadus finantskontrollerite, arvestusala analüütikute ja arendusjuhtide järel.

Töö praktilises osas jõudis autor järeldusele, et kõrghariduse vajadus on üle hinnatud, kuna 92% tööandjatest eeldas töökogemust, seevastu kõrgharidust ainult 37% tööandjatest. Samas raamatupidamise alal ilma hariduseta hakkama ei saa, seetõttu tagab autori arvates kõrghariduse olemasolu tööturul eelise.

Seejärel analüüsiti tööandjate nõudmisi kolme põhilise teadmiste valdkonna suhtes. Finantsarvestuse tundmist eeldavad kõik tööandjad, maksunduse tundmist 60% ja juhtimisarvestuse tundmist 31% tööandjatest. Kõik kolm arvestuseõpet on kohustusliku õppe osad, seetõttu vastavad õppekavad tööturu nõudmistele erialaste kvalifikatsioonide puhul.

Kuna raamatupidamine on praeguseks suundunud digimaailma, uuriti, milline on nõudlus majapidamistarkvara tundmise järel. Tulemus on 37% ning kõige populaarsemaks osutusid tarkvarad Directo ja 1C.

Töökuulutustes olid välja toodud ka isikuomadused, mida oodatakse tulevastelt raamatupidajatelt. Kõige olulistemaks peavad tööandjad täpsust ja korrektsust, ausust ja usaldusväärsust ning koostöövõimet ja suhtlemisvalmidust. Neid kolme isikuomaduste rühma eeldab raamatupidajalt peaaegu pool tööandjatest. Samas on iga kutsestandardis välja toodud isikuomaduse järel oma nõudlus olemas ning tuleb endast mitmekülgsest arendada.

Autori ettepanek on praktika mahtu õppekavades suurendada, kuna võrreldes rakenduskõrgharidusega ei ole bakalaureuseõppes praktika maht kindlaks määratud. Kuna enamik ettevõtjatest eeldavad töökogemust, oleks mõistlik see õppekavasse lisada ja TKTK õppekava näitel seada praktikale suurem rõhk. Praktikamahud kõrghariduse õppekavadele on kirjas kõrgharidusstandardis ning töö autori ettepanek on määrata bakalaureuseõppe praktika maht seaduse tasemel.

Siinset bakalaureusetöö saab kasutada mitmeti. Esiteks võivad ülikoolid vaadata nende õppekava tugevusi ja nõrkusi ning teha vajalikud muudatused tulevikus. Tööandjad saavad seda tööd lugedes ülevaate Eesti haridussüsteemi ülesehitusest ja infot selle kohta, mida eeldada

kõrgharidust omavalt raamatupidajalt. Lõpuks, töö on mõeldud ka üliõpilastele ja lõpetanutele, kes alles sisenevad tööturule ning soovivad teada, millist töötajat oodatakse ettevõttes, ja kasutada siinset bakalaureusetööd vajaliku info allikana.

SUMMARY

ESTONIAN ACCOUNTING HIGHER EDUCATION'S COMPLIANCE WITH EMPLOYERS NEEDS

Ksenija Brusnigina

The Estonian labor market is in a situation where there is a shortage of specialists in some specialties. Every day, many job advertisements are uploaded to the CV Center environment, but the required competent employee is not found. Competence refers to deep knowledge of one's field, practical skills and ability to learn in a developing environment. There are many ways to gain knowledge, and one is education in the field. The choice is wide and the learner will make the choice according to his or her needs and skills, be it higher education, vocational education, training or independent study. In this work, the author focuses on higher education as a source of knowledge in the field.

The Estonian education system is constantly evolving to provide a better solution for specialist training. Laws are being amended or new laws are being adopted. The work environment presents new challenges. Educational institutions need to constantly change their curricula to modernize their teaching. During the last five years, Tallinn University of Technology's curriculum in business, including specialization in accounting, has changed twice. This shows that the demands of the labor market are constantly evolving. These circumstances make us wonder what would be the best curriculum to meet the requirements of both the labor market and the education system.

The aim of the Bachelor's paper is to find out whether the Estonian higher education system provides sufficient level thorough training for the graduate student in accounting. What are the requirements employers will have for an accountant in 2019 and highlight the knowledge and personality traits which will be needed to work as an accountant in the employer's opinion. Also, give an overview of the Estonian accounting curriculums, highlighting their advantages and disadvantages. In order to achieve the aim of the Bachelor's paper, were analysed job

advertisements published during two months (October-November 2019), seeking specialists in accounting.

The author researched literature on the topic of accounting education, accountants personality traits, trends in accounting and the accountants role.

The results showed that the need for education was overestimated, as 92% of employers required work experience, whereas only 37% of employers required higher education. At the same time, it is impossible to do accounting without specific education. Next were analyzed employers' demand for three main areas of knowledge. Knowledge of financial accounting is required by all employers, 60% of employers require knowledge of taxation and 31% of employers require knowledge of management accounting. All three qualifications are part of compulsory education, which is why curricula meet the demand of the labor market for theoretical qualifications. However, as accounting has recently moved to the digital world, there was only 37% of the demand for knowledge of accounting software, with Directo and 1C being the most popular. The advertisements also highlighted the personality traits expected of future accountants. Most important to employers is accuracy and correctness; honesty and trustworthiness and communication skills. These three personality traits are expected by more than half of the employers.

The author's suggestion is to increase the volume of internships in the curricula, because compared to applied higher education in the bachelors the volume of internships is not defined anywhere. So author suggests to count internships level in the curricula on the country level.

The paper is intended for versatile users. First, universities can look at the strengths and weaknesses of their curriculum in this paper and make the necessary changes in the future. Employers reading this work gain knowledge of the structure of the Estonian education system and what to expect from an accountant with higher education. Finally, the paper is for students and graduates who are just starting their job journey in the job market and want to know what kind of employee is expected in companies and use this job as a information source.

KASUTATUD ALLIKATE LOETELU

- Akugun, A. I., Nurhan, T. (2019). The Relationship between Personality Type and Perceived Stress Level: Evidence from Independent Public Accountants. *Business & Economics Research Journal*, 4, 903 – 913.
- Albrecht, E. S., Sack, R. J. (2000). *Accounting education: Charting the course through a perilous future*. Sarasota, FL: American Accounting Association.
- Alus-, põhi- ja keskharidus. Kättesaadav: <https://www.hm.ee/et/tegevused/alus-pohi-ja-keskharidus>, 24. september 2019.
- Alver, J., Alver, L. (2014). Design Of Accounting Curriculum: The Case Of Estonia. *Megatrend Review*, 19 – 32.
- Bryant, S. M.; Stone, D.; Wier, B. (2011). An Exploration of Accountants, Accounting Work, and Creativity. *Behavioral Research in Accounting*, 23 (1), 45 – 64
- Eesti Raamatupidajate Kogu kutse andmise kord raamatupidamise kutsetele. (27. 05. 2019.). Kättesaadav: https://www.kutseregister.ee/ctrl/et/KAO_Fail/downloadFile/10757019
- Eesti Vabariigi Kõrgharidusstandard RT I, 12.07.2019, 17, §4-6.
- Eurostat (2018). Unemployment rate of persons with low/high level of education. Kättesaadav: <https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-eurostat-news/-/DDN-20190920-1>
- Haridus. (2009) – EKSS Kättesaadav: <http://www.eki.ee/dict/ekss/index.cgi?Q=haridus&F=M>, 1. oktoober 2019.
- HaS § 2. RT I, 19.03.2019, 84
- Hetkel kehtivad raamatupidaja kutsestandardid. (2019). Kättesaadav: https://www.erk.ee/index.php?option=com_content&view=article&id=220:hetkel-kehtivad-raamatupidaja-kutsestandardid&catid=11:uudised&Itemid=374&lang=et, 1. jaanuar 2020.
- Hijlkema, N. (2009). Higher Education in Estonia. *OECD Observer*, lk. 90.
- Holmgren M., Märtensson M., Tamm K. (2018). The development of the management accountant's role revisited: An example from the Swedish Social Insurance Agency. *Financial Accountability & Management*, lk. 240 – 251.
- International Business Administration õppekava Kättesaadav: <https://www.ttu.ee/faculties/school-of-business-and-governance/studies-31/bachelor-6/international-business-administrations/>, 26. november 2019.

Jelinek, R., Jelinek, K. (2008). Auditors gone wild: The “other” problem in public accounting. *Business Horizons*(51), pp. 223 – 233.

KHaS RT I, 19.03.2019, 12, § 5

Kibbermann, K. (2018). Responses To The Internationalisation Of Higher Education In Language Policies Of Estonia And Latvia. *Journal of Estonian & Finno-Ugric Linguistics*, 97 – 113.

KutS RT I, 13.03.2019, 10, § 7

KutS RT I, 13.03.2019, 10, lisa 1

Kutsekoda tutvustus. Kättesaadav: <https://www.kutsekoda.ee/tutvustus-kutsekoda/>, 27. november 2019.

Kutsestandardid Kättesaadav: <https://www.kutsekoda.ee/kutsestandardid/>, 28.november 2019.

Kutsestandard raamatupidaja, tase 5. (2017). Kättesaadav: <https://www.kutseregister.ee/ctrl/et/Standardid/vaata/10649904>, 29. november 2019.

Kutsestandard juhtivraamatupidaja, tase 7. (2017) Kättesaadav: <https://www.kutseregister.ee/ctrl/et/Standardid/vaata/10650375>, 29. november 2019.

Kutsestandard vanemraamatupidaja tase 6. (2017) Kättesaadav: <https://www.kutseregister.ee/ctrl/et/Kompetentsid/vaata/10650033>, 29. november 2019.

Kvalifikatsiooniraamistik. Kättesaadav <https://www.hm.ee/et/tegevused/kvalifikatsioonid/kvalifikatsiooniraamistik>, 20. oktoober 2019.

Kõrgharidus Kättesaadav: <https://www.hm.ee/et/tegevused/korgharidus>, 20.oktoober 2019.

Köse, T., Agdeniz, Ş. (2019). The Role of Management Accounting in Risk Management. *Journal of Accounting & Finance*(Special Issue),509 – 525.

Maamajanduslik ettevõtlus ja finantsjuhtimine õppekava Kättesaadav: <http://www.emu.ee/sisseastujale/bakalaureuseope/pohioppe-erialade-luhituvustused/maamajanduslik-ettevotlus-ja-finantsjuhtimine/>

Majandusarvestus ja finantsjuhtimine õppekava. Kättesaadav: <http://www.emu.ee/sisseastujale/magistriope/magistrioppekavade-tutvustused/majandusarvestus-ja-finantsjuhtimine/>, 26. november 2019.

Majandusarvestuse õppekava. Kättesaadav: <https://www.ttkk.ee/sisseastujale/oppekavad/majandusarvestus>, 26. november 2019.

Rahvusvaheline ärijuhtimine. Kättesaadav: <https://www.ebs.ee/oppekava/rahvusvaheline-arijuhtimine>, 26. november 2019.

- Rosadi, I., Maridi, M., Sunarno, W. (2018). The Effectiveness of Process-Oriented Guided Inquiry Learning to Improve Students' Analytical Thinking Skills on Excretory System Topic. *Biosaintifika: Journal of Biology & Biology Education*(3), 684 – 690.
- SA Kutsekoda (2016) *Tulevikuvaade tööjõu ja oskuste vajadusele: arvestusala* Kättesaadav: <https://oska.kutsekoda.ee/wp-content/uploads/2016/04/Arvestusala-Raport-sisukorraga.pdf>, 14. detsember 2019.
- Siriwadne, H., Durden, C. (2014). The Communication Skills of Accountants: What we Know and the Gaps in our Knowledge. *Accounting Education*(23), 119 – 134.
- van Mourig G., Wilkin C. L.;. (2019). Educational implications and the changing role of accountants: a conceptual approach to accounting education. *Journal of Vocational Education & Training*, 312 – 335.
- Viera, C., Viera, I. (2014). What drives university applications? An attempt to explain aggregate demand for higher education. *Journal of Higher Education Policy & Management*, 616 – 631.
- Õunapuu, L. (2014). *Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes*. Tartu: Tartu Ülikool.
- Ärinduse õppekava. *TalTech Ärindus õppekava tutvustus*. Kättesaadav: <https://www.ttu.ee/sisseastujale/abituriendile/erialad/majandusteaduskonna-erialad/arindus/>, 26. november 2019.
- Ärerahanduse ja majandusarvestuse õppekava. (2019). Kättesaadav: <https://www.ttu.ee/sisseastujale/magistrio-2/erialad10/majandusteadus-konna-erialad-2/arirahandus-ja-majandusarvestus/>, 26. november 2019.

LISAD

Lisa 1. Kõrgharidusasutuste allikad

International Business Administration õppekava Kättesaadav:

<https://www.ttu.ee/faculties/school-of-business-and-governance/studies-31/bachelor-6/international-business-administrations/>, 26. november 2019.

Maamajanduslik ettevõtlus ja finantsjuhtimine õppekava Kättesaadav:

<http://www.emu.ee/sisseastujale/bakalaureuseope/pohiophe-erialade-luhitutvustused/maamajanduslik-ettevotlus-ja-finantsjuhtimine/>, 26. november 2019.

Majandusarvestus ja finantsjuhtimine õppekava Kättesaadav:

<http://www.emu.ee/sisseastujale/magistriope/magistriopekavade-tutvustused/majandusarvestus-ja-finantsjuhtimine/>, 26. november 2019.

Majandusarvestuse õppekava Kättesaadav:

<https://www.ttkk.ee/sisseastujale/oppekavad/majandusarvestus>, 26. november 2019.

Rahvusvaheline ärijuhtimine Kättesaadav: <https://www.ebs.ee/oppekava/rahvusvaheline-arijuhtimine>, 26. november 2019.

Ärinduse õppekava Kättesaadav:

<https://www.ttu.ee/sisseastujale/abituriendile/erialad/majandusteaduskonna-erialad/arindus/>, 26. november 2019.

Ärerahanduse ja majandusarvestuse õppekava Kättesaadav:

<https://www.ttu.ee/sisseastujale/magistriope-2/erialad-10/majandusteaduskonna-erialad-2/arirahandus-ja-majandusarvestus/>, 26. november 2019.

Lisa 2. Õppekavade sisu

Õppeasutus ja õppekava	Kohustuslikud ained	Valikained
Tallinna Tehnikaülikool Õppekava: Ärindus	andmetöötlus	kriitiline mõtlemine ja esinemisoskus
	töökeskond ja ergonoomika	füüsika mittefüüsikutele
	majandusmatemaatika	ärisuhtlus inglise keeles
	Statistika	majandusalane inglise keel I
	mikroökonomika I	teaduspõhise tervisekäitumise alused
	makroökonomika II	sissejuhatus andmebaasidesse
	keskkonna ja säästva arengu ökonomika	kuluarvestus
	finantsarvestuse alused	loovus ja innovatsioon
	ettevõtluse alused	ettevõtte loomine
	rahvusvaheline äri ja eetika	ostujuhtimine
	ärilogistika ja varude juhtimine	arengutrendid majanduses
	juhtimine ja eestvedamine	tulemusjuhtimine ja tasustamine
	äriuuringute alused	majandussotsioloogia
	äriõiguse alused	raha, finantsinstitutsioonid ja turud
	rahanduse alused	finantsjuhtimine
	Turundus	finantsmodelleerimine
	Maksudus	start-up ettevõtlus
	juhtimisarvestus	projekti juhtimine
	äritarkvara ja arvestuse infosüsteemid	organisatsioonikäitumine
	finantsarvestuse keskkursus I	
finantsarvestuse keskkursus II		
ärianalüütika alused		
tööpraktika		
bakalaureusetöö		
Tallinna Tehnikaülikool Õppekava: Äriarandus ja majandusarvestus	ettevõtlus ja äri planeerimine	äriinfosüsteemid
	ettevõtte rahanduse süvakursus	finantsjuhtimine - juhtumianalüüs
	strateegiline juhtimisarvestus ja kulujuhtimine	investeeringute analüüs
	finantsarvestuse süvakursus	arvestus ja audit riigiasutustes
	kontserniarvestus	finantspettused ja eetika
rahvusvaheline arvestus: teooria ja praktika	rahanduse ja majandusarvestuse alane kommunikatsioon	

	rahvusvaheline maksundus	analüüsimetodid äriuuringutes
	magistriseminar (majandusarvestus, audiitortegevus)	
	audiitorkontroll	
	siseaudit	
	erialapraktika	
	finantsaruandlus ja -analüüs	
	lõputöö	
Eesti Maaülikool Õppekava: Maamajanduslik ettevõtlus ja finantsjuhtimine	filosoofia	põllumajandusturundus
	inglise eriala keel	tarbijakäitumine
	kõrgem matemaatika	majandusõigus
	maasotsioloogia üldkursus	ärieetika
	majandusinformaatika	avaliku sektori arvestus ja finantsjuhtimine
	riskianalüüs ja töökeskkonna ohutus	bioloogilise vara arvestus ja hindamine
	teadustöö alused	avalik esinemine
	õigusõpetus	maaelu arendamine ja juhtimine
	mikroökonomika	
	makroökonomika	
	rahvusvaheline majandus	
	loomakasvatuse alused	
	põllumajandusökonomika põhikursus	
	põllumajandusökonomika üldkursus	
	taimekasvatus	
	operatsiooni analüüs	
	tõenäosusteooria ja statistika	
	ökonomeetria	
	finantsraamatupidamise üldkursus	
	juhtimisraamatupidamine	
	raamatupidamise alused	
	euroopa liidu rahandus ja poliitika	
	maksud	
	rahandus	
	ärirahandus ja finantsjuhtimine	
	logistika maamajanduses	
	maaeettevõtluse põhikursus	
maaeettevõtluse üldkursus		

	juhtimine ja organisatsioonikäitumine	
	ettevõtte juhtimise üldkursus	
	hinnapoliitika- ja strateegia	
	turundus	
	biomajanduse alused	
	keskkonnakaitse ja -korraldus	
	praktika	
	lõputöö	
Eesti Maaülikool Õppekava: Majandusarvestus ja finantsjuhtimine	kvantitatiivsed ja kvalitatiivsed analüüsimeetodid	omal valikul ülikooli ainetest
	akadeemiline kirjutamine	
	eriala magistriseminar	
	investeeringute juhtimine ja finantseerimine	
	põllumajandusettevõtte majandusliku tegevuse analüüs	
	toorainebörsid ja põllumajandustoodangu müük	
	nõuandeteenistus ja -süsteemid	
	personalijuhtimine ja eestvedamine	
	põllumajandus- ja struktuuripoliitika ELs	
	tööõigus	
	arvestus ja eelarvestamine põllumajanduses	
	arvestus äriühendustes	
	arvestuse infosüsteemid	
	controlling	
	finantsarvestus	
	juhtimisarvestus	
	majanduskontroll	
	kohalikuomavalitsuse eelarve planeerimine	
	põllumajandustegevuse finantsjuhtimine	
	põllumajandusriskide juhtimine ja finantsturud	
	juhtumipõhine ettevõttepraktika	
	pangandus	

Tallinna Tehnikakõrgkool Õppekava: Majandusarvestus	ettevõtlus ja turundus	erialane saksa keel
	akadeemiline enesejuhtimine	õppimine ja karjääriplaneerimine täiskasvanuna
	tööõigus, tööohutus ja töötervishoid	andmekaitse
	mikroökonomika	meeskonnatöö
	andme- ja tekstitöötlus	protokoll ja etikett
	ametialane suhtlemine ja dokumendihaldus	FIE raamatupidamine ja maksuarvestus
	erialane inglise keel	kvantitatiivsed andmekogumismeetodid
	organisatsioonikäitumine ja juhtimine	hinnakujundus
	makroökonomika	MTÜ raamatupidamine
	äri- ja võlaõigus	bioloogilise vara arvestus
	äristatistika ja andmeanalüüs	personalitöö
	erialane suuline ja kirjalik eneseväljendus	äritarkvara
	finantarvestuse alused	raha, finantsinstitutsioonid ja turud
	finantsarvestus I	tarneahela juhtimine
	tööaja ja töötasuarvestus	erialane vene keel
	finantsarvestus II	arvestus eelarvelises asutuses
	finantsarvestuse praktika I	kvaliteedijuhtimine
	maksud	riskijuhtimine
	uurimistöö metoodika I	rahvusvahelised finantsaruandluse standardid
	kuluarvestus	arvestus finantsteenuskeskuses
	finantsarvestus III	arvestusalane nõustamine
	finantsarvestuse praktika II	äriplaani koostamine
	rahanduse alused	erialane saksa keel
juhtimisarvestus		
uurimistöö metoodika II		

Tallinna Tehnikakõrgkool Õppekava: Majandusarvestus	finantsaruandlus	
	aruandluse praktika	
	eelarvestamine	
	äriühenduste raamatupidamine	
	sisekontroll	
	finantsanalüüs	
	finantsanalüüsi ja juhtimisarvestuse praktika	
	finantsjuhtimine	
	finantsjuhtimise praktika	
Estonian Business School Õppekava: Rahvusvaheline Ärijuhtimine	ettevõtluse alused	logistika
	tudengiettevõtted	mängu disain
	mikroökonomika	ekspordi korraldamine
	makroökonomika	rahvusvaheline majandus
	majandusteaduse alused	ettevõtte rahandus
	finantsarvestus	mobiilirakenduste monetiseerimine
	juhtimisarvestus	saksa keele algkursus
	inglise ärikeelee keskastme kursus i	saksa keele põhitaseme kursus
	inglise ärikeelee keskastme kursus ii	vene keele algkursus
	äriõigus	vene keele põhitaseme kursus
	õiguse entsüklopeedia	prantsuse keele algkursus
	juhtimise alused	prantsuse keele põhitaseme kursus
	turundus ja müük	hispaania keele algkursus
	majandusmatemaatika ja statistika	hispaania keele põhitaseme kursus
	informaatika i	eesti keele algkursus
õpioskuste arendamine	eesti keele põhitaseme kursus	

Lisa 2 järg

Estonian Business School Õppekava: Rahvusvaheline Ärijuhtimine	uurimistöö disain	tarbijaõiguslikud aspektid äritegevuses
	ärieetika	kvaliteedijuhtimine
	ärialane suhtlemine	loovmeeskondade juhtimine
	filosoofia	teenuse disain
	sotsiaalpsühholoogia	reklaamikorraldus
	sotsioloogia	туру- ja avaliku arvamuse uuringud
	rahvusvaheline äri	sisenemine mängutööstuse turule
	äritegevus aasia riikides	informaatika ii
	äriplaan	euroopa liidu ajalugu, institutsioonid ja poliitika
	e-äri	rahvusvahelised suhted
	inglise ärikeeles kursuse edasijõudnutele i	meeskonnatöö
	inglise ärikeeles kursuse edasijõudnutele ii	reklaamisemiootika
	kvalitatiivsed uurimismeetodid	
	kvantitatiivsed uurimismeetodid	
	maksunduse alused	
	eestvedamine	
	juhtimissimulatsioon „Dynamika „	
	digitaalne turundus	

Allikas: Autori koostatud lisa 1 alusel

Lisa 3. Hariduse ja töökogemuse nõuded töökuulutustes

Ettevõtte nimi	Positsioon ettevõttes			Nõutud minimaalne haridustase				Töö- kogemuse nõue
	R	VR	PR	Kutseharidus	Kõrgharidus	Tööalane haridustase täpsustamata	Haridusnõue märkimata	Kogemus
1Office Estonia OÜ	X	–	–	–	X	–	–	X
E100 Baltia OÜ	–	–	X	X	–	–	–	X
TV Play Baltics AS	X	–	–	–	X	–	–	X
Art Link Baltic OÜ	X	–	–	–	X	–	–	X
Avesco AS	X	–	–	–	–	X	X	X
EcoBox OÜ	X	–	–	–	–	X	–	X
Maru Betoonitööd OÜ	X	–	–	–	–	–	X	X
OÜ Via 3L	X	–	–	–	–	–	X	X
Aldar Eesti OÜ	X	–	–	–	–	–	X	X
Advokaadi-büroo KPMG Law OÜ	–	X	–	–	–	X	–	X
Threod OÜ	–	–	X	–	X	–	–	X
CH Konsultatsioonid OÜ	X	–	–	–	–	–	X	X
Sanitex OÜ	X	–	–	–	–	–	X	X
Wellspa OÜ	X	–	–	–	–	–	X	X

Lisa 3 järg

10 Distribution Group OÜ	-	-	X	-	X	-	-	X
TATKRAFT AS	-	-	X	-	X	-	-	X
Mööblikspe rt Paigaldus OÜ	-	-	X	-	-	-	X	X
Ülemiste Raamatupida misbüroo OÜ	X	-	-	-	-	-	X	X
Gomab OÜ	-	-	X	-	-	-	X	-
Konecranes OÜ	X	-	-	-	-	X	-	X
Nt Bunkering AS	X	-	-	X	-	-	-	X
Kitman Thulema AS	-	-	X	-	X	-	-	X
Skinest Rail AS	X	-	-	-	X	-	-	X
ABB AS	X	-	-	-	-	X	-	X
Milrem AS	X	-	-	-	X	-	-	X
Farmi Piimatööstus AS	-	-	X	-	X	-	-	X
Stivis OÜ	-	-	X	-	-	X	-	X
MGT MUUGA GRAIN TERMINAA L AS	X	-	-	-	X	-	-	-
ATKO GRUPP AS	X	-	-	-	X	-	-	X
Nuvalo Employ OÜ	-	-	X	-	-	X	-	X
Saajos AS	X	-	-	-	-	X	-	X
Excellent Books OÜ	X	-	-	-	-	X	-	X
Vindor OÜ	X	-	-	-	-	-	X	X

Päikesedeko ori OÜ	-	-	X	-	-	X	-	X
Parme Trans OÜ	X	-	-	-	-	X	-	X
Austin OÜ	X	-	-	-	-	X	-	X
Wirtgen Eesti OÜ	X	-	-	-	X	-	-	X
Kühne + Nagel AS	X	-	-	-	-	X	-	X
Caverion Eesti AS	X	-	-	-	-	X	-	X
Bolt Technology OÜ	X	-	-	-	X	-	-	X
CLYDE BERGEMA NN EESTI AS	-	-	X	-	X	-	-	X
ASTORFI OÜ	X	-	-	-	-	X	-	X
Grow Finance OÜ	X	-	-	-	X	-	-	
Weekend Eesti OÜ	X	-	-	-	-	X	-	X
LTH-Baas AS	X	-	-	-	-	X	-	X
Liivimaa Lihasaaduste Wabrik OÜ	-	-	X	-	-	X	-	X
Nordkalk AS	X	-	-	-	-	X	-	X
PANA- VIATIC Maintenance AS	X	-	-	-	X	-	-	X
TB Works OÜ	X	-	-	-	-	X	-	X
Novoloto OÜ	X	-	-	-	X	-	-	X
Barona Eesti OÜ	X	-	-	-	-	X	-	-

Lisa 3 järg

Estonian Plywood AS	–	–	X	–	X	–	–	X
Sagedus	3	1	14	2	19	20	11	48
Suhtarv (%)	7 1	2	27	4	37	38	21	92

Allikas: Autori koostatud CV-Keskus, cv.ee; LinkedIn ja Facebook sotsiaal meedia töökuulutuste alusel

Märkused: X- näitaja esineb töökuulutustes; „–„ - näitaja ei esine töökuulutustes ; R- raamatupidaja, VR – vanemraamatupidaja, PR - pearaamatupidaja

Lisa 4. Erialaste teadmiste nõuded töökuulutustes

Ettevõtte nimi	Finantsarvestuse tundmine	Maksunduse tundmine	Juhtimisarvestuse tundmine
1Office Estonia OÜ	X	X	–
E100 Baltia OÜ	X	X	X
TV Play Baltics AS	X	X	–
Art Link Baltic OÜ	X	X	–
Avesco AS	X	X	–
EcoBox OÜ	X	X	–
Maru Betoonitööd OÜ	X	X	–
OÜ Via 3L	X	X	–
Aldar Eesti OÜ	X	X	–
Advokaadibüroo KPMG Law OÜ	X	X	–
Threod OÜ	X	X	X
CH Konsultatsioonid OÜ	X	–	–
Sanitex OÜ	X	X	–
Wellspa OÜ	X	–	–
10 Distribution Group OÜ	X	X	X
TATKRAFT AS	X	X	X
Mööbliexpert Paigaldus OÜ	X	X	X

Lisa 4 järg

Ülemiste Raamatupidamisbüroo OÜ	X	–	–
Gomab OÜ	X	X	X
Konecranes OÜ	X	–	–
Nt Bunkering AS	X	–	–
Kitman Thulema AS	X	X	X
Skinest Rail AS	X	X	–
ABB AS	X	X	–
Milrem AS	X	–	–
Farmi Piimatööstus AS	X	X	X
Stivis OÜ	X	X	X
MGT MUUGA GRAIN TERMINAAL AS	X	X	–
ATKO GRUPP AS	X	–	–
Nuvalo Employ OÜ	X	–	X
Saajos AS	X	–	–
Excellent Books OÜ	X	–	–
Vindor OÜ	X	X	X
Päikesedekoori OÜ	X	X	X
Parme Trans OÜ	X	X	–
Austin OÜ	X	–	–
Wirtgen Eesti OÜ	X	–	–
Kühne + Nagel AS	X	X	–

Lisa 4 järg

Caverion Eesti AS	X	–	–
Bolt Technology OÜ	X	–	–
CLYDE BERGEMANN EESTI AS	X	X	X
ASTORFI OÜ	X	–	–
Grow Finance OÜ	X	–	–
Weekend Eesti OÜ	X	–	–
LTH-Baas AS	X	X	
Liivimaa Lihasaaduste Wabrik OÜ	X	X	X
Nordkalk AS	X	–	–
PANAVIATIC Maintenance AS	X	–	–
TB Works OÜ	X	X	X
Novoloto OÜ	X	–	–
Barona Eesti OÜ	X	X	–
Estonian Plywood AS	X	–	X
Sagedus	52	31	16
Suhtarv (%)	100	60	31

Allikas: Autori koostatud CV-Keskus, cv.ee; LinkedIn ja Facebook sotsiaal meedia töökuulutuste alusel

Märkused: X- näitaja esineb kuulutustes, – - näitaja ei esine kuulutustes

Lisa 5. Majandustarkvara tundmise nõuded töökuulutustes

Ettevõtte nimi	Raamatupidamistarkvarade nõue								
	Directo	1C	SAP	iScala	Taavi	Hansa	Axapta	tarkavara täpsustamata	Info puudu
1Office Estonia OÜ	–	–	–	–	–	–	–	–	X
E100 Baltia OÜ	–	X	–	–	–	–	–	–	–
TV Play Baltics AS	–	–	–	X	–	–	–	–	–
Art Link Baltic OÜ	–	–	X	–	–	–	–	–	–
Avesco AS	–	–	–	–	–	–	–	X	–
EcoBox OÜ	–	–	–	–	–	–	–	–	X
Maru Betoontööd OÜ	–	–	–	–	–	–	–	–	X
OÜ Via 3L	–	–	–	–	–	–	–	–	X
Aldar Eesti OÜ	–	–	–	–	–	–	–	–	X
Advokaadibüroo KPMG Law OÜ	–	–	–	–	–	–	–	–	X
Threod OÜ	–	–	–	–	–	–	–	–	X
CH Konsultatsioonid OÜ	–	–	–	–	–	–	–	–	X
Sanitex OÜ	–	–	–	–	–	–	X	–	–
Wellspa OÜ	–	–	–	–	–	–	–	–	X
10 Distribution Group OÜ	–	–	–	–	–	–	–	–	X

Lisa 5 järg

TATKRAFT AS	-	-	-	-	-	-	-	-	X
Mööbliekspert Paigaldus OÜ	X	-	-	-	-	-	-	-	-
Ülemiste Raamatu- pidamisbüroo OÜ	X	-	-	-	-	-	-	-	-
Gomab OÜ	-	-	-	-	X	-	-	-	-
Konecranes OÜ	-	-	-	-	-	-	-	-	X
Nt Bunkering AS	-	X	-	-	-	-	-	-	-
Kitman Thulema AS	-	-	-	-	-	-	-	-	X
Skinest Rail AS	-	-	-	-	-	-	X	-	-
ABB AS	-	-	X	-	-	-	-	-	-
Milrem AS	-	-	-	-	-	-	-	-	X
Farmi Piimatööstus AS	-	-	-	-	-	-	-	-	X
Stivis OÜ	-	X	-	-	-	-	-	-	-
MGT MUUGA GRAIN TERMINAAL AS	-	X	-	-	-	-	-	-	-
ATKO GRUPP AS	-	-	-	-	-	-	-	-	X
Nuvalo Employ OÜ	-	-	-	-	-	-	-	-	X
Saajos AS	-	-	-	-	-	-	-	-	X
Excellent Books OÜ	-	-	-	-	-	-	-	-	X

Lisa 5 järg

Vindor OÜ	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Päikese– dekoori OÜ	–	–	–	–	–	–	–	–	X
Parme Trans OÜ	–	X	–	–	–	–	–	–	–
Austin OÜ	–	–	–	–	–	–	–	–	X
Wirtgen Eesti OÜ	–	–	–	–	–	–	–	–	X
Kühne + Nagel AS	–	–	–	–	–	–	–	–	X
Caverion Eesti AS	–	–	X	–	–	–	–	–	–
Bolt Technology OÜ	–	–	–	–	–	–	–	–	X
CLYDE BERGE– MANN EESTI AS	X	–	–	–	–	–	–	–	–
ASTORFI OÜ	–	–	–	–	–	–	–	–	X
Grow Finance OÜ	–	–	–	–	–	–	–	–	X
Weekend Eesti OÜ	–	–	–	–	–	–	–	–	X
LTH-Baas AS	–	–	–	–	–	–	–	–	X
Liivimaa Lihasaaduste Wabrik OÜ	–	–	–	–	–	–	–	–	X
Nordkalk AS	–	–	–	–	–	–	–	–	X
PANA– VIATIC Maintenance AS	X	–	–	–	–	–	–	–	–
TB Works OÜ	X	–	–	–	–	–	–	–	–
Novoloto OÜ	–	–	–	–	–	–	–	–	X

Lisa 5 järg

Barona Eesti OÜ	–	–	–	–	–	–	–	–	X
Estonian Plywood AS	–	–	–	–	–	–	–	–	X
Sagedus	5	5	4	1	1	1	2	1	32
Suhtarv(%)	9	9	8	2	2	2	4	2	62

Allikas: Autori koostatud CV-Keskus, cv.ee; LinkedIn ja Facebook sotsiaal meedia töökuulutuste alusel

Märkused: X- näitaja esineb kuulutustes, – - näitaja ei esine kuulutustes

Lisa 6. Raamatupidajalt nõutavad isikuomadused töökuulutustes

Ettevõtte nimi	Pinge- ja stressitaluvus	Koostöövõime ja suhtlemisvalmidus	Täpsus ja korrektsus	Õppimisvõime	Vastatusvõime	Otsustusvõime	Analüütiline (matemaatiline) võimekus ja loogiline mõtlemine	Keskendumisvõime	Ausus ja usaldusväärsus
1Office Estonia OÜ	-	-	X	-	-	X	-	-	-
E100 Baltia OÜ		X	-	-	-	-	-	-	-
TV Play Baltics AS	X	X	X	-	-	-	-	-	-
Art Link Baltic OÜ	-		X	-	-	X	X	-	-
Avesco AS	-	X	X	-	-	-	-	-	-
EcoBox OÜ	-	-	X	-	-	-	-	-	-
Maru Betoonitööd OÜ	-	X	-	-	-	X	X	-	-
OÜ Via 3L	-	-	-	X	-	-	X	-	-
Aldar Eesti OÜ	-		X	-	-	-		-	-
Advokaadibüroo KPMG Law OÜ	-	X	X	-	X	X		-	-
Threod OÜ	-	X	X	-	-	-	X	-	-

Lisa 6 järg

CH Konsultatsioonid OÜ	-	X	-	-	-	-	-	-	-
Sanitex OÜ	-	X	-	-	-	-	-	-	-
Wellspa OÜ	-	-	X	-	-	X		-	-
10 Distribution Group OÜ	-	-	X	-	-	X	X	-	-
TATKRAFT AS	X	-	-	-	-	-	-	-	-
Mööbliekspert Paigaldus OÜ	-	-	X	-	-		X		-
Ülemiste Raamatupidamisbüroo OÜ	-	-	X	-	-	X		X	-
Gomab OÜ	X	-	-	-	-	-	X	-	-
Konecranes OÜ	-	X	-	X	-	-	-	-	-
Nt Bunkering AS	-	X	X	-	-	-	-	-	-
Kitman Thulema AS	-	X	X	-	-	-	X	-	-
Skinest Rail AS	-	-	X	-	-	-	-	-	-
ABB AS	X	-	X	-	-	-	-	-	-
Milrem AS	-	-	X	-	-	X	-	-	-
Farmi Piimatööstus AS	-	X	X	-	X	X	-	-	-
Stivis OÜ	-	X	X	-	-	-	X	-	-
MGT MUUGA GRAIN TERMINAAL AS	X	-	-	-	-	X	-	-	-

Lisa 6 järg

ATKO GRUPP AS	–	–	X	X	–	–	–	–	–
Nuvalo Employ OÜ	X	–	X	X	–	–	–	–	–
Saajos AS	X	X	X	–	–	–	X	–	–
Excellent Books OÜ	–	–	X	–	–	X	X	–	–
Vindor OÜ	–	X	X	–	–	–	X	–	–
Päikesedekoori OÜ	–	–	X	–	X	X	X	–	–
Parme Trans OÜ	X	X	X	–	–	–	–	–	–
Austin OÜ	–	X	X	–	–	–	X	–	–
Wirtgen Eesti OÜ	–	–	X	–	X	X	–	–	–
Kühne + Nagel AS	–	–	X	X	–	X	–	–	–
Caverion Eesti AS	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Bolt Technology OÜ	–	X	–	–	–	–	–	–	–
CLYDE BERGEMANN EESTI AS	–	–	–	–	–	–	–	–	–
ASTORFI OÜ	–	–	–	–	–	–	X	–	–
Grow Finance OÜ	–	X	–	–	–	–	–	–	–
Weekend Eesti OÜ	–	X	–	X	–	–	–	–	–
LTH-Baas AS	X	–	–	–	X	X	X	X	–
Liivimaa Lihasaaduste Wabrik OÜ	X	–	X	–	–	X	X	–	–
Nordkalk AS	X	X	X	–	–	X	–	–	–
PANAVIATIC Maintenance AS	X	–	–	–	–	X	–	–	–

Lisa 6 järg

TB Works OÜ	–	X	–	–	X	X	X	–	–
Novoloto OÜ	X	X	–	X	–	–	–	–	–
Barona Eesti OÜ	–	–	–	–	–	X	X	–	–
Estonian Plywood AS	–	–	X	–	–	–	X	–	–
Sagedus	13	23	32	7	6	20	20	9	29
Suhtarv	25%	44%	62%	13%	12%	38%	38%	17%	56%

Allikas: Autori koostatud CV-Keskus, cv.ee; LinkedIn ja Facebook sotsiaal meedia töökuulutuste alusel

Märkused: X- näitaja esineb kuulutustes, – - näitaja ei esine kuulutustes

Lisa 7. Lihtlitsents

Lihlitsents lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks ja reprodutseerimiseks

Mina Ksenija Brusnigina (sünnikuupäev: 15.04.1997)

1. Annan Tallinna Tehnikaülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

EESTI MAJANDUSARVESTUSE ALASE KÕRGHARIDUSE VASTAVUS TÖÖTURU
OOTUSTELE,

mille juhendaja on Monika Nikitina-Kalamäe,

1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja elektroonilise avaldamise eesmärgil, sealhulgas TTÜ raamatukogu digikogusse lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tallinna Tehnikaülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas TTÜ raamatukogu digikogu kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. Olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta kolmandate isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest ja teistest õigusaktidest tulenevaid õigusi.

_____ (allkiri)

_____ (kuupäev)